

ప్రచురించినది

అయం భువనమనామకోగ్రంథః.

ప్రముఖైశ్చానంద తీర్థ యతి విరచిత

ప్రభానామకగ్రంథఖండనయామ

విద్యోత్సవయామ మల్లాది రామకృష్ణవిరచిత

మ! బ్ర! జంభాల భగవద్భాస్త్రి సమాజానాం సాంప్రదం

బెజవాడనగరే గూఢ్యమేష్టయవదలంకుర్యాదానాం

మ! బ్ర! సాంబంధ్యశర్మణాం ద్రవ్యసాహాయ్యేన

మ! దాను కేవలాయ ప్రతిష్ఠాపితాయాం

నాటి ముద్రాక్షరశాలాయాం

లేఖకప్రమాదాది దోషాభావపురస్కరం

సంస్కృత్య బెజవాడ నగరే ముద్రాపితో

విజయతే తరామ.

Printed by B. K. Swamy
at the Vani Press, Benarada.

1915.

నమః పరమాత్మనే.

ఉ పో ధ్వా త ము.

సుజనులకొక విన్నపము—

రమారమి రెండువేల సంవత్సరములక్రింద మన భరతఖండమం
తయు బౌద్ధజైన చార్వాకాది నాస్తికమతంబులచేతను, మిఠామాంసక
నైర్యామి కాది భేదవాదిమతంబులచేతను వ్యాప్తంబై తత్త్వమార్గం
బిదమిత్థమని నిణాయంప దుశ్శకంబై, పరస్పరవిమతిచే వ్యాకులంబై
యుండగా శ్రీ శంకరభగత్పాదాచార్యస్వాములవారవతరించి యాయా
కుమతపర్యతంబుల యుక్తిమయవజ్రాయుధంబులచే ఖండించి శ్రుతిప్ర
మితాబగు నద్వైతమార్గంబు సాధుజననిరంకుశసంచరణార్హంబగు ఘం
టాపథింబు గావించిరి. నాటనండియు జన్మంతరప్రబలచాసనాప్రేరితు
లగుచు నెందరో భేదవాదులీ సిద్ధాంతంబు మాసింపసమకట్టి యెన్ని
యో ప్రయత్నముల గావించియు, నెన్నియో నిబంధముల రచించియు,
నిరూఢమూలంబును యుక్తిగాఢంబును శ్రుతిప్రమితంబగు నీసిద్ధాంతంబు
నుండి బండితజనుల మఱిలంపజాలక నల్పప్రజ్ఞులగు గొందఱు వశేపరు
చుకొనుచు నంతట తము ధన్యులనుగా దలంచుచుండిరి. వేయేల నిప్పు
టికిని బుద్ధిశాలురగు పాశ్చాత్యపండితులుగూడ శ్రీ శంకరాచార్యాభి
మతమగు నద్వైతమే సిద్ధాంతరాజుబని యంగీకరించుచున్నవారలు.
ఇట్లుండగా నిక్కాలాబున నద్వైతానందతీర్థులను నెక్కయతి శ్రీ
శంకరభాష్యంబుల దా జదివియు, నద్వైతనిష్ఠులగు శ్రీసదానందతీర్థుల
శిష్యులయ్యు, వారికి సర్వభాష. నభిమతంబును యుక్తితూన్యంబును
బ్రమాణతూన్యంబగు నెక్కి కొత్తమతము గావంపంబూని బ్రహ్మ
మాత్రంబులకు భగవద్గీతలకుం గొన్ని యుపనిషత్తులకును, యథేష్టం
బుగా నర్థతాత్పర్యంబుల వ్రాయుచు, సర్వజ్ఞులగు శ్రీశంకరభగవత్పా
దాచార్యుల బాల్యమువలన దెలివిలేక వ్రాసిరనియు, భ్రమచే వ్రాసి
రనియు, జనుల దురదృష్టముచే వంచంపదలచి వ్రాసిరనియు, వారి మ
హిమను జెప్పు గ్రంథములలోని గుణముల బోనాడి దోషాభాసముల

గ్రహించుచు దనకు వ్యాసప్రసాదమువలన నిట్టి జ్ఞానము గలిగినదని స్వచరిత్రను సధికముగా వర్ణించికొనుచు బ్రభయను నొక్కగ్రంథమును, దన సిద్ధాంతమును సమగ్రముగా దెలియజేయదలంచి వ్రాసెను. దీని దోషంబులు దెలిసియు, లోకగురునిందకులగు వీరి గ్రంథంబుపై ఖండనంబు వ్రాయకుండుట దోషగణనియు గురునిందలకు దగు సమాధానంబు జెప్పట యవసరమనిశోచించునను, ఆ స్తికోత్తములును సాహిత్యవిద్యావిశారదులును నాకు నుహృత్తములు నగు బ్ర॥ మ॥ పాటిబండ వెంకటరమణయ్యపంతులవారి ప్రోత్సాహంబున దన్మతఖండనరూపంబగు సీ గ్రంథంబు సంస్కృతభాషలో వ్రాసితి. ప్రభయను గ్రంథము సంస్కృతభాషలో వ్రాయబడియుండుటంజేసి ఈ గ్రంథము నట్టులనే వ్రాసితి. ఆ స్తికోత్తములు తాము సంస్కృతభాషాభిజ్ఞులైరే ని జదివియు, లేనిచో బండితులవలననే తదర్థమును వినియు గుణదోష గ్రహణపారీణులై నిజముగ్రహించి శంకరసిద్ధాంతనిష్ఠులై యుండవలయునని శ్రాధించుచున్నాడను.

గుంటూరుజిల్లా కొల్లూరుగ్రామవాసులు పరశివోపాసననిష్ఠాగరిష్ఠులు నగు బ్రహ్మశ్రీ జంధ్యాల భగవచ్ఛాస్త్రలవారి తురీయపుత్రులును, సనాతనధర్మాభిమానులతో నగ్రగణ్యులును, శ్రీ శంకరభగవత్పాదాచార్య సిద్ధాంతబద్ధాదరులును, బ్రకృతమందీ బెజవాడలో గుడ్డుమేస్తరుగారుగానుండిన బ్ర॥ మ॥ జంధ్యాల సాంబయ్యగారి ద్రవ్య సాహాయ్యంబుచే సీగ్రంథము నుముద్రితంబయ్యెగానవీరిమనోభీష్టంబుల నెరవేర్చునట్లుల ధర్మసంస్థాపకుడగు బరమేశు శ్రాధించుచు వీరియడల గృతజ్ఞతం దెలుపుచున్నవాడను.

ఇట్లు సుజనవశంవదుడు,
మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి సోమయాజి.

శ్రీ:

శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః.

శ్రీశంకరపదద్వంద్వ భ్యాననిఘ్నతకల్పమః ।
రామకృష్ణాధ్వరీవిద్వా న్మఘోతిభ్రమభంజనం ॥
సర్వతంత్రస్వతంత్రాయ గురవోబ్రహ్మవిత్తమాః ।
తాంతుండరేశత్యాశే నాలకృష్ణాభిధాన్ముమః ॥

OF THE REGISTRAR
MAY 1925

ఇహఖలు సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మేత్యాది శ్రుతిశతప్రకాశిత
మద్వితీయం బ్రహ్మైవాదినిధనమానందఘనం ముక్షప్రాప్త్యం విరాజ
తే ॥ తదేవానాదిమూలప్రకృత్య వచ్చిన్నం సవిశేషంబ్రహ్మేతిగీయం ॥
మూలప్రకృతిగతసత్త్వాశాధిక్యే శుద్ధసత్త్వప్రధాన మాయాత్మక ప్ర
కృత్యవచ్చిన్న మిశ్వర ఇతి వ్యవహీయతే । మలినసత్త్వప్రధానా వి
ద్యావచ్చిన్నం జీవభావేనావతిష్ఠతే । అవిద్యాత్మకోపాధిభేదాజ్జీవభేదః ।
మాయాత్మకోపాధే రై క్యాదీశ్వరై కత్వం । సచ్ఛేర స్సర్వజ్ఞ స్సర్వ
శక్తి రనంతకల్యాణగుణో నిహీనోపాధిమతామనాది భవసాగర నిమ
గ్నానాం జన్మమరణాది నానావిశిష్టేశ భాజామజ్ఞానాం జీవానాముద్ది
ధీర్వయా అభ్యుదయ నిశ్చేయ సఫలప్రదం ప్రవృత్తి నివృత్త్యాత్మ
క ధర్మద్వయబోధకం వేదమభివ్యంజయామాస । సచవేదస్తైరైరథికా
రిభిరధీతాపిన సమ్యగ్ధానబోధనాయాలమితి తదర్థనిర్ణయోపయోగి ।
నిశితావ్యాకరణ మీమాంసాదీని విద్యాస్థానాని తైస్తైర్మహర్షిభిస్సర్వ
జ్ఞైరోకోపకారిభిః ప్రణేతాని ॥ తత్రచవేదే పూర్వకాండేన నిత్యనైమి
త్తిక కామ్యాదిరూపః ప్రవృత్తిధర్మోబోధితః సచపూర్వతంత్రే మహ
ర్షీణా జైమినీనా సమ్యజ్నిరూపితః నిత్యనైమిత్తికై రుపాత్తదురితక్ష

యోభవతి కామ్యానుష్ఠానాత్తత్తత్ఫల మవాప్యత ఇతిచ సిద్ధాంత సిద్ధోఽర్థః । ఉత్తరకాండ ఉపనిషదాత్మకే సర్వసంసారమూలభూతా విద్యోచ్ఛేది జ్ఞానవిషయాభూతం శుద్ధం బ్రహ్మప్రతిపాదితం తజ్ఞానాయ చిత్రైకాగ్రతాయాప్రవశ్యకత్వాత్తదుపయోగిభ్యానవిషయాభూతం సవిశేషం బ్రహ్మ౭పినిరూపితం । ఏవం ప్రాణాద్యుపాసనాని సఫలాని ప్రసంగాత్తత్రనిరూపితాని । అభ్యాసోపాపవాదన్యాయేన నిష్ప్రపంచ బ్రహ్మప్రతిపత్తయే - తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతఇతి-తదైక్షతబహుస్యాం ప్రజాయేయేత్యాది శ్రుతిభిః సృష్ట్యాదికమపినిరూపితం । బ్రహ్మవిదాహోతి పరమిత్యాదినా బ్రహ్మజ్ఞానస్య ముక్తిఫలకత్వ ప్రతిపాదనాత్ సృష్ట్యాది విజ్ఞానస్య ఫలానభిధానాత్ఫలవత్సన్నిభావఫలం తదంగమితి న్యాయాచ్ఛాయమగ్ధోఽవ గమ్యతే ఏతత్సర్వం తన్నిర్ణాయక న్యాయనూత్రాభావే ముముక్షూణాం దురవగాహమిత్యాకలయ్య సర్వజ్ఞః కరుణాకరశ్శుద్ధసత్వోపాధిస్స నారాయణః వ్యాసరూపేణ పరాశరాదవతీర్యశారీరక బ్రహ్మనూత్రాగిరచయాంచకారలోకహితాయ ।

తానిచ నూత్రాణ్యతి దురవగాహాగ్ధాని స్వస్వమనీషయాతైస్తైర్భేదవాదిభిరవ్యథాఽవ్యథా నిరూప్యమాణానిన తత్త్వనిర్ణయాయ వర్యాప్తానిభవే యురితితద్వాస్తవార్థా విష్కరణాయ బౌద్ధజై నచార్యాకాది నాస్తికానాం కాపిలగౌతమపాంచరాత్ర పాశుపతాదిభేదవాది నాంచ మతానా మున్ములనాయ సకలవర్ణాశ్రమ ధర్మవ్యవస్థాసిద్ధయే సాధకానా మద్వితీయబ్రహ్మ తత్త్వావాప్తయేచ బ్రహ్మాదిభిర్దేవైరభ్యర్థితః కరుణానిధిః శైలాసవాసీ శశాంక శేఖరః పరమశివః శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యరూపేణ స్వావతరణేన భూలోకంపావయన్నా విర్భభౌ । అచీకరచ్చనుమహద్భావ్యం బ్రహ్మనూత్రాణాం । ఏవమేవసందిగ్ధాగ్ధానాం కాసాంచిదుపనిషదాం భగవద్గీతానాంచ । ఏవమన్యాన్యపి లఘుగురూఃశి సుబహుని నిబంధనాన్యపనిబద్ధాని । తేషాంచ లోకగురూణాం భగవత్పాదాచార్యాణామయం సిద్ధాంతసంగ్రహశ్రుతి స్మృతిప్రమాణకః । యస్య జీవస్య తత్త్వజ్ఞానేనా విద్యానాపాదితా తస్యనేత్వ

రం స్వర్గసరకాది భేదభిన్నమవ్యక్త కాలాకాళాదిసహితం జగదబాధి
 తంవర్తతే । తస్యైవశ్రవణమననాది పరిపాకేన తత్త్వసాక్షాత్కారో
 దయేజ్ఞానేనాజ్ఞానస్య విసప్తత్వాత్పారభకర్మణ శ్చావశ్యభోక్తవ్యత్వా
 దజ్ఞానవాసనానువిధం సేవ్యరం జగత్ స్వప్నవద్యాధిత మవభాసతే
 శ్లో । అద్వైతే సైవర్యమాపన్నే ద్వైతే ప్రళయతాంగతే । వశ్యంతిస్వ
 ప్నవల్లోకం చతుర్థీ భూమికామితాః - ఇతి వాసిష్ఠే రామాయణే
 ఏతదేవాభిహితం । నాస్యపునస్సంసారః తస్యతావదేవ చిరమితిశ్రుతే-
 ప్రారబ్ధకర్మణశ్చోపభోగే నక్షయే । అంతఃకరణాదుపాధీనాం సమూల
 కాపంనాశా త్స్వయమద్వితీయ నిత్యానంద ఘనబ్రహ్మత్వనాఽవతిష్ఠ
 తే సతస్య పునస్సంసారోదయః ॥ శ్రు ॥ నసపునరావర్తత ఇతిశ్రుతే-
 అన్యేషాంచజీవానాం స్వస్వాజ్ఞానస్యా నపాదితత్వాత్తేషాం సేవ్యరం జ
 గదబాధిత మవతిష్ఠతీవ । అతోనైకముక్తా సర్వముక్తిప్రసంగః ।
 అత్రచబహువ్రాతవాంత రభేదాస్సిద్ధాంతలేక సంగ్రహాదిషు మహద్భి
 ణ్సు నిరూపితా ఇత్యుపరమ్యతే । సవిశేష బ్రహ్మపాసకాస్త్యా
 ప్రాయణం బ్రహ్మోపాసీనామూర్ధస్య నాడీద్వారా వినిష్క్రమ్యార్చి
 రాద్యాతి వాహికపురుషై రావిద్యుల్లోకం సీయమానాః తతోబ్రహ్మ
 లోకాదాగతేనకే నచిదమానుషేణ పురుషేణ తగ్లోకాధిపతి సవిధం
 సీయమానాస్తదనుగృహీతాః తదనుజ్ఞాసమాసాదిత స్రక్చందనాది భో
 గభాజస్తేన సహతల్లోకవిలయం విహరంతి - ప్రసక్తేవ తల్లోకవిలయే
 తల్లోకాధిపతి సముపదిష్టతత్వజ్ఞానాస్తేన సహవిదేవతైవల్య మనుభ
 వంతి - అత్రచార్థే శ్రు ॥ వేదాంతవిజ్ఞానమనిశ్చితార్థా స్సన్యాసయో
 గాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలోకేషు పరాంతకాలే పరామృ
 తాత్పరిముచ్యంతి సర్వే ఇతి శ్రుతిః ॥ స్మృ ॥ బ్రహ్మగానహతేనర్వ
 సౌపాప్తేప్రతిసంచరే । పరస్యాంతేకృతాత్మానః ప్రవిశంతిపరంపద
 మతిస్మృతిశ్చమానం । వైకుంఠ కైలాస గోలోక శ్రీనగరాదయోఽ
 తతత్పురాణేషు నిత్యతయాఽభిహితాః బ్రహ్మలోకావాంతరభేదా
 వతన్నిత్యతాత్పార్థ వాదిక్యపాసకానాం ప్రరోచనార్థా ॥ శ్రు ॥ అక్ష
 యంహవై చాతుర్గాస్యయాజనస్సుకృతం భవతీతివత్ । యేతుపున

రబ్రహ్మోపాసకాః కర్మాంతరేణ బ్రహ్మలోకంగతాస్తే పునస్సంసార
మావతంతే - శ్రు ॥ ఇమం మానవమావతంత నావతంత ఇతి
శ్రుతావిమమితి పదస్వరస్యాత్ - యాచార్పిరాదిద్వారా బ్రహ్మలో
కావాప్తిస్సవిశేష బ్రహ్మవిదాం సాక్రమముక్తిరిత్యభిధీయ్యతే - తత్త్వ
జ్ఞానోత్పత్తే - శ్రు ॥ తమేతంవేదానువచనే నేత్యాదిశ్రుతిప్రతిపాదితా
ని వేదానువచస యజ్ఞాదీని బహిరంగ సాధనాని॥ సర్వాపేక్షాచ య
జ్ఞాదిశ్రుతే రశ్వపదితిసూత్ర ఏతదేవాభిహితం ॥ శ్రు ॥ శాంతోదాంత
ఉపరత స్తితిక్షుస్సమాహిత శ్శృద్ధావిత్తోభూత్వేత్యాది శ్రుతిసిద్ధాని శ
మాదీన్యం తరంగసాధనాని - ఆదేశాత్మ ప్రత్యయం సర్వైర్వైపిముము
క్షుభిస్సగుణ బ్రహ్మత్వకం శివ కేశవాది తత్తదాకారం భక్తానుగ్రహాయా
విష్కృతం సత్యకామాదిగుణం తత్త్వమవశ్యముపాసనీయం తన్నిధ్యా
త్వస్య శాస్త్రయ్యుక్తిభ్యామవధృత శ్చేష్య పరోక్షనిష్పయాభావాత్ ॥ శ్రు ॥
యస్యదేవే పరాభక్తి ర్యథాదేవేతథాగురా తస్యైతేకధితావ్యర్థాః
ప్రకాశంతే మహత్సన ఇతి శ్రుతావాబ్రహ్మజ్ఞానం గురుదేవతోపాసన
స్యావశ్యాన్యుష్ఠే యత్వాభిధానాత్ - అద్వితీయబ్రహ్మసాక్షాత్కారో
దయేపి యావద్వైతప్రతిభాసమీశ్వర ఉపాస్యతేవ - శ్లో - తేషాం

జ్ఞానీనిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్టతే । ప్రియోహిజ్ఞానినోఽత్యర్థ మహం
సచమనుషియ ఇభిగీతావచనాత్ - ఆత్మారామాశ్చమునయో నిర్గం
ధా అవ్యుక్తమే । కుర్వంత్యహైతుకీంభక్తి మిత్థంభూతగుణోహరిరితి
శ్రీమద్భాగవతవచనాచ్చ ॥ ద్వైతప్రతిభాసాభావేతు ॥ శ్రు ॥ యత్ర
త్వస్యసర్వమాజ్ఞేవా భూత్తత్కేన కంపశ్చేదిత్యాది శ్రుతే రీశ్వరోపా
సనాదీనాం ప్రస్తూతేవనాస్తి - యథాద్వైతినాం ముక్తాపుపాసనాద్య
నుష్ఠాన ప్రస్తూతాస్తి తద్వత్ ద్వైతమిథ్యాత్వ ప్రతిపాదకశాస్త్రవి
చారిః తస్మననాదికం వాససగుణోపాసనా విరోధిత్యత్ర ప్రాచాంసన
కాదీనా మర్వాచీనానాం శ్రీనారాయణప్రీధాదీనాం శ్రీకృష్ణాదిభక్తాగ్రే
సరాణా మాచారవపరమం ప్రమాణమిత్యాదికః ॥

స్థితేచైవం నిష్కంఠకే పదవాక్యప్రమాణ పారీణ శ్రీహృషీ
వాచస్పత్యాది విద్వద్గ్రంథ సప్రతిపన్నే శ్రీవిద్యారణ్యాది ముని

వర్మశిరోధృతే సిద్ధాంతశిరోమణా కశ్చనభిక్షురద్వైతానందనామా
ప్రపంచసత్యతావాది వాదదూషితాశయో నూత్నమివకం చిత్సిద్ధాంతం
ప్రకటయన్ సర్వజ్ఞేషు పూర్వాచార్యేష్వజ్ఞతా మారోపయన్
కాంశ్చనగ్రంథాన సంబద్ధాన్విలెఖ.

యేస్వయమగ్రేసరః ప్రభానామకః పరిమితోగ్రంథః తస్యచా
యంప్రమేయ సంగ్రహః - అనంతకల్యాణగుణ ఈశ్వరస్తదీయాచమాయా
సత్యా తత్సహాయే నేశ్వరేణ సృష్టమపంచీకృత భూతమయం జ
గచ్ఛసత్యం నతుమిథ్యా అభ్రాంతేనేశ్వరేణ సృష్టత్వాత్ - తాదృశం
జగత్తత్త్వవిదా జీవన్ముక్తికాలే ప్రత్యక్షమనుభూయతే - భోగేచ్ఛా
యాముపశాంతాయాం విదేహకైవల్యం భవతి - తదాచ నిర్విశేష
బ్రహ్మైశ్వర్యానామతిష్ఠతే - తద్దేదగతహ్యవ్యాకృతమానీదిత్యాది శ్రు
తిప్రతిపాదితా జీవకల్యాణా సృష్టిః తస్యభ్రాంతత్వా తత్కల్యాణకం
సర్వమపిమిథ్యా - తత్తేజఃతత్త్వేత్యాదభ్యహంతా హమిమాస్తప్రసాదే
వతా ఇత్యంత శ్రుతిప్రతిపాదితా సృష్టిరీశ్వరకల్యాణా అపంచీకృత
భూతమయీ పారమార్థికీ జ్ఞానకర్మసముచ్చయ నాద్యైవముక్తిరత్ర వా
సిన్ధురామాయణాదికం ప్రమాణమిత్యాదిః । తమిమం నిష్పక్షపాతం
విమృశామఃయేన తదీయాసంబద్ధతా ప్రకటిభవేది త్యుపక్రమ్యతే ॥
తత్రతావన్నమోఽస్త్వనంతాయ సహస్రమూలకాయ ఇతి శ్లోకవ్యా
ఖ్యానే - నన్విదం రూపం సవిశేషం సావయవం వికారిమాయాకల్పి
తం చేత్యహోఽనిత్యం మిథ్యేత్యేవోచిత మితిచేన్నైత్యాశంక్య అవ్య
క్తాత్మపరః పురుషః నారాయణః పగోఽవ్యక్తాత్ - వేదాహమేతం
పురుషంమహాంతం ఆదిత్యవణాం తమసస్తుపారే ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతి
భిస్తమసః పరస్తనత్వే నావగతస్య పరమేశ్వరస్య సవిశేషత్వేపి తత్ర
సావయవత్వా నిత్యత్వాది దోషాణామసంభావితత్వా దేకదేశసమావి
ష్ట నానారత్నప్రభావచ్చిదేకరసత్వాన్నిరవయవత్వాచ్చేత్వాది యద
భిహితంతదసత్ - ఉదాహృతశ్రుతిస్మృతివ్యవ్యక్తాత్పరస్తనస్య రూ
పస్య సవిశేషత్వప్రతిపాదక పదాభావాన్నిర్విశేషే పురుషనారాయ
ణాది శబ్దగమ్యే సావయవత్వా నిత్యత్వాది దోషాణామప్రసక్తేనచా

దిత్యవణామితి పదేనయాపవత్వాత్సవిశేష మభిహితమితివాచ్యం అది
 త్యస్యేవవణాస్వయాప మస్యేతి స్వప్రకాశపైత్యవాత్సతత్వస్య ప్రతి
 పాదనాత్ । అస్మిన్నేవనూక్తే ఉత్తరత్రతమేవవిద్వానమృతభిహితవతి
 నాన్యః పంథా అయనాయవిద్యత ఇతి తమాత్తానమేవం నామానికృ
 త్యాభి వదన్యదాస్త ఇతి జీవాభిన్న త్వేన । విద్వాన్జ్ఞానన్నహం బ్ర
 హ్మస్మిత్త్యపరోక్ష సాక్షాత్కారవా నిత్యర్థః । ఇర్థస్మిన్నేవ శరీరే అ
 మృతః మరణవర్జితః ముక్తోభవతిఅయనాయ - ముక్తయే అన్యః పం
 థాః మార్గాంతరం నవిద్యత ఇత్యర్థకే మంత్రే జీవన్ముక్తి ఫలకజ్ఞాన
 విషయత్వ మాదిత్యవణాస్య పురుషస్యాభిహితం తద్యదిసవిశేషం బ్ర
 హ్మస్యాత్తమేవ మితి తచ్ఛబ్దేన ప్రకరణానతివృత్తేస్తస్యైవ గ్రాహ్యత
 యా తజ్ఞానస్య జీవన్ముక్తి ఫలకత్వ కథనమసంగతంస్యాత్ - సవిశేష
 బ్రహ్మజ్ఞానస్యహి దేహపాతోత్తర భావ్యర్చిరాది మార్గప్రాప్త్యం ఫ
 లం శ్రుతం - క్వచిచ్ఛండిల్య విద్యామ్యుపాసనాంతరేషు పాప్మప్రహ
 ణాది ఫలాంతర శ్రవణేపినక్వచిదపి జీవన్ముక్తి ఫలకత్వం శ్రుతమతోనా
 దిత్యవణాం తమసస్సుపారే ఇత్యత్రసవిశేష బ్రహ్మత్వ శంకావకాశః
 యది చోపాధ్యపేక్షయాపహితస్య పరత్వ మభిప్రేత్య సవిశేషపైత్యవ
 బ్రహ్మజ్ఞానమశృద్ధిత మాయాపేక్షయాపరత్వోద్వేదజ ఇత్యభిమన్యేత
 అథాపి తత్త్వజ్ఞానోదయే తదుపాధిభూత తమోనాశాత్తదుపాధికత్వ విశి
 ష్టస్య నాశః కేనవార్యతే - ఘటేనప్టేఘటాకాశో నష్టఇతివత్ తదుప
 లక్షితం శుద్ధం చైతన్యం ఘటోపలక్షితాకాశ తత్సర్వదావతరత ఏవే
 తి సకాచిదనుపపత్తిః - సవిశేషబ్రహ్మణో హిరణ్యశ్శ్రుహిరణ్యకే
 శ అప్రణఖాత్సర్వ ఏవమవణాఇత్యాది శ్రుత్యా కంతరవేణ సావయవ
 త్వ మభిహితమితిప్రకృతే ఆదిత్యవణామిత్యత్ర సవిశేష బ్రహ్మపతి
 పాదకత్వాంగీకారే సావయవత్వదోషాదపిన నిర్దోక్షః । ఏక దేశసమావి
 ష్ట నానారత్నప్రభావ నిరవయవత్వం చిదేవరసత్వం చేత్యాద్యభిదా
 నంచా సంగతం ప్రవిభావయవం తేజోద్రవ్యం ప్రభేదిశాస్త్రకృద్భిర్ని
 శ్చితత్వాత్తత్ర నిరవయవత్వా సంప్రతిపత్తిః । తథాచావ్యక్తాత్సర్వస్త
 నం నిర్విశేషం బ్రహ్మైవ । అవ్యక్తోపాధికంతు సవిశేషంబ్రహ్మ । తదే

వావ్యక్తగత సత్వరజ స్తమోగుణాద్యపేక్షయా బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభావం
 త్తత్ప్రయోజనానుసారేణభజతఃసద్ధాంతః ఏవంస్థితే పూర్వోత్తరానం
 బద్ధం యదభిహితం తదసంగతం - భావ్యకారైరవ్యక్తా త్వర స్తనం ని
 గ్గణమేవ బ్రహ్మేతివ్యుత్పాదితం సవిశేషం నవ్యుత్పాదిత మితితదుపరి
 దోషమారోప్య తత్సర్వమవ్యజ్ఞాన ప్రయుక్తం బాలచేష్టితమితి - అస
 త్యమప్రతిష్ఠంతే జగదాచూరసిశ్వర మిత్యాదిగీతావాక్య ప్రతిపాదిత
 నా స్తికమతావలంబన ప్రయుక్తమితి - మూత్రభాష్యే మంగళాచరణం
 వినైవ గ్రంథారంభోనా స్తికత్వ ప్రయుక్త ఇత్యాది బహ్వసంగత మ
 భిహితం తత్తుచ్ఛం - ప్రకరణానురోధేన యోగోయత్రప్రతీయతే
 సవపత్రతాభిహితః - సనిర్విశేషప్రకరణే సవిశేష బ్రహ్మవ్యుత్పాద
 న మాచార్యాణాందోషః - అంత స్తద్ధర్మోపదేశాదిత్యాది మూత్రవ్యా
 ఖ్యానావసరే || శ్రు|| యవహేంతరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషోద్భవశ్చ
 తే హిరణ్యశ్శ్రుః | అధయదిదమస్మిగ్రహ్మపురే దహరంపుండరీకం
 వేశ్మదహరోస్మిన్నంతరాకాశ ఇత్యాదిశ్రుతివ్యాఖ్యానావసరేచమ ని
 రూపితం సవిశేషం బ్రహ్మతైరితి || శ్రు || తంత్వేపనిషదం పురుషం
 పృచ్ఛామిత్యాది శ్రుతిసిద్ధస్య నిర్విశేషస్య బ్రహ్మణివమామోపాధి
 వశాదీశ్వరత్వే నావభాసనాత్తస్మింశ్చ సర్వత్ర ప్రసిద్ధోపదేశా ద్వై
 శ్వానర సాధారణశబ్ద విశేషాదిత్యాభ్యుధికరణేషు తత్తుచ్ఛ్రుతిసమన్వ
 య ప్రతిపాదనాత్సవిశేషం బ్రహ్మతైర్నాంగీకృత మితి కథనం భాం
 తజల్పితం సహి తత్రావ్యక్తత్వర స్తనమిత్యవ్యక్తా దర్వాచీనమితిచాభి
 వ్యంజకమస్తిస్య మనీషిక యైవకిలై తదారోప్యతే అపిచ - ఉత్పత్త్య
 సంభవాదితి సాంచరాత్రమత పరీక్షాయాం యోగసా నారాయణః
 పరోఽవ్యక్తాత్ప్రసిద్ధః పరమాత్మా సర్వాత్మా సత్యనాత్మాన మనేక
 ధాత్యూహ్యవ్యవతిష్ఠత ఇతి తన్ననిరాక్రియతే సవకథా భవతి త్రిధా
 భవతిత్యాది శ్రుతిభ్యః పరమాత్మనోఽనేకధాభావస్యాధికతత్వాత్ |
 యదపితస్య భగవతోభిగమనాది లక్షణమారాధన మజస్ర మనస్యచి
 త్రతయాఽభిప్రేయతే తదపి నప్రతిషిధ్యతే | శ్రుతిస్మృతోర్వీశ్వర ప్ర
 ణిధానస్య ప్రసిద్ధత్వాదితిభాష్యే అవ్యక్తత్వరస్య పరమాత్మనో నా

రాయణస్వాభిగమనాది లక్షణమారాధనం శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణసిద్ధ
 మిత్యంగీకృతం ఏవం సత్యవ్యక్తాత్మరస్థన ముపాస్యం తత్త్వంన నిరూపి
 త మితికథం సంగచ్ఛేత || అయమత్రనమ్నః || క్వచిద వ్యక్తాత్మ
 రం నిర్విశేషం తత్త్వముపవణ్యాతే యథా నారాయణః పరోఽవ్యక్తా
 దిత్యాచా - క్వచిదవ్యక్తవిశేషణకం సవిశేషం బ్రహ్మైవవిశేషణాపే
 యయా విశేష్యస్య ప్రాధాన్యాదవ్యక్తాత్మర ఇత్యుచ్యతే యదాచ వి
 శిష్టస్య వివక్షా తదా తస్మాపాస్యత్వం మిథ్యాత్వమిత్యాదికం సర్వ
 ముపపద్యతే || శ్లో || మాయాహ్యేషా మయాసృష్టా యన్మాంపశ్యసి
 నారద | సర్వభూతగుణైర్మయ్యక్తం నైవం మాజ్ఞాతుమర్హసితి - సవిశే
 షబ్రహ్మణా నారాయణేనస్వాకారస్య మాయామయత్వాభిధానాత్ -
 అత్రేదం విచార్యతే - కిం నిర్విశేషం సత్యచిద్గుణం బ్రహ్మాంగీకృత్య త
 స్యైవ సవిశేష మపిరూపం పరమార్థ సత్యమంగీక్రియతే | ఉతని
 ర్విశేషం నాస్తీత్యంగీకృత్య రామానుజాది వత్స విశేషమేవసత్యమితి
 ఆద్యే నిర్విశేషత్వ సవిశేషత్వయో సమసత్తాకయోరేకస్మి న్యస్తుని
 విరోధాద్వాహితః | నిర్విశేషం భిన్నం సవిశేషమపి తతోభిన్నం
 ద్వేఽపి పరమార్థాన త్యే ఇత్యంగీక్రియత ఇతిచెన్న - నిర్విశేషస్య దే
 శకృత కాలకృత వస్తుకృత పరిచ్ఛేదరాహిత్యాంగీకారాత్సజాతీయ
 విజాతీయ స్వగతభేదా నంగీకారాచ్ఛచేతనత్వేన స్వసజాతీయస్య సవి
 శేషస్యసత్యే తద్భేదస్య సత్త్వాత్సజాతీయ భేదాభావౌనస్యాద్వయో
 సవిశేష నిర్విశేషయోః పరమార్థాతో భిన్న త్వేఽన్యోన్యభావ
 ప్రతియోగిత్వయాఽవస్తు పరిచ్ఛేదస్య సత్త్వాద్వస్తుపరిచ్ఛేదా భావౌ
 నస్యాత్ - తథాచ - ఏకమేవాద్వితీయమిత్యాదా పదత్రయేణ పరిచ్ఛే
 దత్రయాభావౌ బోధ్యత ఇత్యాది సిద్ధాంతోవాహన్యేత - నిర్విశే
 షమేవానాది మాయాత్మకోపాధివిశిష్టం సవిశేషం బ్రహ్మైవవ్యవహీ
 యత ఇతి యద్యచ్ఛేత తస్మామాయాయా అనిర్వచనీయత్వాత్ దవ
 చ్ఛిన్నమవ్య నిర్వచనీయమేవ తద్గుణాస్తద్వాప్తపారాస్పర్శ్యేఽవ్య ని
 ర్వచనీయా ఏవేతేన పరమార్థసత్యత్వ గంధ శంకావకాశః క్వచిత్క్వ
 చిచ్ఛ్చుతిషా భక్తానుగ్రహాయ మాయావశేన గృహీత లీలావిగ్రహం

పరమేశ్వరం ప్రస్తుత్య ఋతం సత్యమిత్యాద్యభిధానం సతత్పదర్శిత
 స్య రూపస్య తద్రూపవిశిష్టస్య వాసత్యత్వాభిప్రాయం అపితు తద్రూ
 పావలక్షిత తదధిష్ఠానభూత నిర్విశేష బ్రహ్మగతసత్యత్వం తత్రస్తుత
 యే ప్రయుజ్యతే యథా రాజ భృష్యే రాజ సంబంధప్రయుక్తం రాజత్వ
 మారోఽప్య త్వమేవ రాజేతి ప్రయుజ్యతే - తద్వత్ మాయాకల్పిత
 రూపవిశిష్ట సవిశేష బ్రహ్మపేక్షయా తదధిష్ఠాన పరమార్థ సత్యని
 ర్విశేష బ్రహ్మణ ఉత్కృష్టత్వాత్ తద్రూపేణస్తు తిర్యుజ్యతవపా బ్ర
 హ్మద్వష్టిరుక్తర్వాదితీ న్యాయాత్ ద్వితీయే రామానుజాది సిద్ధాంతై
 క దేశ్యే వాయం సిద్ధాంత ఇతి || శ్రు || నేహనానా స్థికించన మృత్యో
 స్సమృత్యుమాప్నోతి య ఇహనానేనపశ్యతి య త్తదదేశ్య మగ్రా
 హ్యం అఘాలమన జ్యేత్యాద్యుపక్రమోపసంహారాది ప్రమాణావ
 ధృతతాత్పర్యక నిర్విశేష బ్రహ్మ పరశ్రుతి శతవిరోధాదేవ నిరాక్రియ
 త ఇతి నపుఘక్తన్నిరాకరణ ప్రయత్నా పేక్షేతి విభాసీయం యత్తు
 నూత్రభాష్యే మంగళాచరణం నకృతమిత్యుక్తం తదసంగతం అశుభా
 ని నిరాచప్తై తనోతి శుభసంతతిం స్మృతిమూలేణ యత్పంసాం బ్ర
 హ్మతస్సంగళం పరమితి స్మృత్యుక్తదిశానాద్యధ్యాసాధిష్ఠానస్య ప
 రమమంగళస్య తత్త్వస్య స్మరణాత్ నహి తత్స్మరణ మంతరాతదర్థభో
 ధక వాక్యవిరచనం ఘటతే నహి నమశ్శబ్దప్రయోగరూపమేవ మం
 గళం విగచసీయమితి నియమః లోక తథాసంప్రతిపక్షే యుష్మద
 స్మృత్యైత్యయగోచరయో రిత్యాదిశబ్దసందర్భసైవ తత్త్వాభివ్యంజకత
 యా మంగళ త్వేన తదధిష్ఠాన వునర్కంగళాచరణా నపేక్షాచ్య || నహి
 వస్తునిర్దేశాత్మకం మంగళం || అస్తు తరస్యాందిశి దేవతాత్మేత్యాది
 ప్రయుక్తవతః కాళిదాసస్య నాస్తికమతావలంబితా శక్యశంకా త
 త్తైవకావ్యే తదీయగ్రంథాంతరేషుచ తదీయభక్తుత్కర్తావగమాత్
 ఏవం స్మరణాత్మకం మంగళమనుతిష్ఠతాం బ్రహ్మవిచారసైవ పరమ
 మంగళత్వం శిక్షయతాం శ్రీభగవత్పదాచార్యాణా మాస్తికశిరోమ
 స్సం దురపలాపమిత్యవగంతవ్యం ||

యచ్చ పద్మసాదాచార్యవిరచిత వ్యాఖ్యానస్య తత్పూర్వాశ్ర

ముబంధూనాం కేషాంచినభిమతత్వేన ఛద్మనాతద్గ్రంథస్య స్తోమణాది
 క ముపవణిత మిత్యాచార్యసిద్ధాంతస్య తాత్కాలిక విద్వదనభిమత
 త్వ మభ్యుహితం తదసంగతం సర్వదామ్యురేవకేచన శతాః ప్రమాణ
 సిద్ధ మప్యర్థ మనభ్యుపగచ్ఛంతః పరాపకారనిరతాః తావతామండన
 వండిత భట్టపాదాది ప్రామాణికశిరోమణి శిరోధృతస్య సిద్ధాంతస్య
 నన్యానాశ్వాసనీయత్వ శంకావకాశః యదపిచవారాణస్యా మాచర్యా
 ణాం భాష్యప్రవచనసమయే తదాశయ పరీక్షార్థం వృద్ధబ్రాహ్మణ
 రూపేణ సమాగతస్య భగవతో బాదరాయణస్యా సంమత్యావేదనేన
 తత్తిరోధానేనచ భగవత్పాదీయం భాష్యం నూత్రకృదనభిమత మిత్యభి
 వణితం తదత్యంతాసంగతం యస్మిన్నేవ శ్రీమాధవీయ శంకరదిగ్విజ
 యే ఏషాకథోపవణితా తత్త్రైవతద వ్యవహితేషు శ్లోకేషు భగవతో
 వ్యాసస్య సాక్షాత్కారః ఇదమేవభాష్యం మదభిప్రాయానురోధినాన్య
 దిత్తుక్త్వాసంతుష్టాంతరంగేణ తేన తత్తద్వాది విజయాధాం పునష్ఠాడ
 శవత్సర పరిమితాయుఃప్రదానమిత్యాదికముపవణితం ఏవం సత్యుత్తర
 త్ర విద్యమానభగవత్పాద సర్వోత్కర్షణద్యోతక కథాంశ మపహాయ
 పరీక్షార్థకృతం ప్రసంగమేవోపవణిక్య నూత్రకృదనభిమతత్వ ప్రతి
 పాదనం గురుభక్త్యున్మూలకం పాపావహం లోకప్రతారణమేవేతి నా
 త్రాదరః కార్యోవిద్వద్భిః - యదిచ తస్మిన్నేవగ్రంథే ఉత్తరత్రవిద్య
 మాన కథాంశ ౭ ప్రామాణికః తర్హిపూర్వాంశః ప్రమాణమితక శ్ర
 ద్ధతై అధికజరతీయన్యాయ ప్రసక్తేః యథా భూతార్థ నిణాయా
 య శ్రీశంకరదిగ్విజయే తత్కథానూచకాః కేచనశ్లోకా విలిఖ్యంతే ।
 భావత్కనూత్రం ప్రతిపాద్యతాదృక్పరాపరాధ్య ప్రతిపాదకంసత్ ।
 అద్వైతభాష్యం తవసంమతం చేహ్సేధ్యామమాగః పురతోభవాశు ॥
 ఏవం వదన్మయమధైక్షిత కృష్ణమారాచామీకర వ్రతతి చారుజలా
 కలాపం । విద్యుల్లతావలయవేష్టిత వారిదాభం చిన్ముద్రయా ప్రకట
 యం తమభీష్టమధాం ॥ ఇత్యాది శ్లోకైరద్వైతభాష్య సమ్మతిద్యోత
 కం వాసస్య దర్శనముపవణితం ॥

శ్లో॥ భావం మదీయమవబుధ్య యథావదేవం భాష్యంప్రణేతు

మనలం భగవానపీఠః । సాంఖ్యాదినాం విమతితం శృతిమూర్ఖవర్తో
 ద్ధర్మం కథం పరశివాంశమ్మతే ప్రభుస్స్యాత్ ॥ వ్యాఖ్యాన్యసంక్షై
 కవిభిః పురాణైర్వ్యాఖ్యాన్యతే కైశ్చిదితః పరంచ భవాని వాస్స
 ద్ధృదయం కిమతే సర్వజ్ఞవిజ్ఞాతు మలం నిగూఢం । బహ్వర్థగర్భాణి
 లఘూనియాని నిగూఢభావాని చమత్కృతాని త్వమేవమితం విరహ
 యనాస్తి యస్తాని సమ్యగ్వివరీతుమీష్టై ॥ ఇత్యాదినాఽదైవైతభా
 వ్యస్య వ్యాసాభినందన ముపపణీతం ॥ ఏవ మవశిష్టా అప్యంశాః
 ప్రతిపాదితాస్తత్రైవ ద్రష్టవ్యాః గ్రంథవిస్తరభీష్యేషీతాః ।

యశ్చాన్యస్తత్ర తత్ర భగవత్పాదభక్త్యన్మూలనాయ విరచి
 తః కథాంశస్యకపోలకల్పితస్స సర్వోఽపి తచ్ఛార్మిత్ర ప్రతిపాదక
 గ్రంథవిరుద్ధః ప్రామాణిక జన్తైతిహ్య విరుద్ధశ్చేతి తన్ని రాకరణాయ
 నాతి ప్రయత్యతే ॥ అపిచ పదేపదే విద్యాప్రపంచ ఇతి చిన్మయప్ర
 పంచ ఇతి చైతైరుపవణ్యతే యస్యోప పాదనాయచ పిభిన్నం ప్ర
 ఘానాంతరం విరచితం తమిసు విద్యాప్రపంచం విమృశామః ।

కి మయం భూతభూతికాత్మకోగిః నదీనగరసముద్రాదిమయ స్వ
 గ్గనరకాద్యుచ్ఛావచభేదభిన్నో జరాయుజాది చతుర్విధ భూత గ్రామ
 సంవలితో యథాయథం వడ్విధప్రమాణవిషయా భూత స్సర్వజీవ సా
 ధారణ ప్రపంచ ఏవ విద్యాప్రపంచః ఉతాన్యః ఆద్యై కి మయం ప్ర
 పంచో నిర్విశేషబ్రహ్మ సాత్వాత్కారవతో జీవన్ముక్తి కాల మిథ్యా
 త్వేన ప్రత్యవభాసతే ఉత సత్యత్వేన ఆద్యై ఇష్టాపత్తిః విద్యాప్రపంచ
 ఇతి నామమాత్రం చాత్రవిశేషా నుపలభ్యే ద్వితీయేతు సజాతీయ వి
 జాతీయ స్వగతభేదరహితం త్రివిధపరిచ్ఛేద తూన్యంచ బ్రహ్మానామస్మి
 త్యపరోక్షజ్ఞానవత స్సజాతీయ విజాతీయాది భేదప్రసక్తేః పరిచ్ఛేదప్ర
 సక్తే శ్చస్వవ్యతిరిక్తస్య సత్యత్వేనభానం విరోధాన్నోపపద్యతే నచ
 స్వస్వరూపమేవ తాదృశనానావిధ జగదాత్మకం సత్యమితి తస్యభాతీ
 తివాచ్యంసత్యస్య జగతస్స్వవ్యతిరిక్త త్వేస్వస్యపరిచ్ఛేదప్రసక్తేస్సాన్వన
 తిరిక్త త్వే స్వసత్యైవ జగత్ప్రత్యేత్యధిష్ఠానసత్తాతిరిక్తసత్తాయా అభావాచ్ఛ
 క్తి రూప్యాదివన్నిధ్యాత్వమేవ బలాదాపతితం ॥ విద్యామయప్రపంచ

చోఽ పంచీకృతభూతాత్మక ఈశ్వరస్పష్టో విద్యత్ప్రత్యక్షో బద్ధానామ
 గోచరోఽన్య ఏవేతిచేన్న అపంచీకృత భూతానాం తాసాంత్రివృతం
 త్రివృతమేకై కాంకరవాణీతి సృష్ట్యాదావేన పంచీకృతత్వాభిధానా
 ద పంచీకృతానామవశేషాభావేన తదాత్మకస్య జగతః ఖ పుష్పాయ
 మాణత్వాది దాసీమవ్య పంచీకృతభూతావస్థితిబోధక ప్రమాణాంతరా
 భావాచ్చ వాసిష్ఠ రామాయణ ఉత్పత్తిప్రకరణే - ఏతస్మాత్పరమా
 చ్ఛాంతాత్పదాత్పరమ పావనాత్ యథేదముత్థితం విశ్వం తచ్చుగ్వి
 త్తమ యాధియా నుషుప్తం స్వప్నవ్యాభిభాతి బ్రహ్మైవసర్గనత్ స
 ర్వాత్మకంచ తత్థానం తత్రతావత్కము శ్రుత్వైత్యాదిభిశ్చోక్తై రా
 కాశాదికస్య సర్వస్యాపి జగతస్స్వప్నదృష్టాంతేన మిథ్యాత్వముపపాది
 తం నచావిద్యక ప్రపంచస్యైవ తదభిహిత మితివాచ్యం సమనంతర
 మేవాన్యః ఖ సత్తోదేతి శూన్యతేత్తాదినాఽ పంచీకృతభూతోత్పత్తే
 రేవాభిధానాత్ తద్దైతానివి మిత్రాణి వివిక్తాని పునర్యథా । నశుద్ధా
 న్యుపలభ్యంతే సర్వనాశాంతమేవ హీత్యపంచీకృతభూతానా మిదాసీ
 మనవశేషప్రతిపాదనాద పంచీకృతభూతాత్మకః ప్రపంచో వాసిష్ఠాభి
 మత ఇత్యభిధానం భ్రమమూలమేవ ॥ అద్వితీయబ్రహ్మ తత్త్వావబోధ
 నాయ ప్రవృత్తస్య ఛాందోగ్యపృష్ఠస్య శ్వేతకేతుహ్మరుణేయ అనేఽ
 త్యాదికస్యోపక్రమోప సంహారాది ప్రమాణైస్తాత్పర్య నిర్ణయేక్రియ
 మాణై అపంచీకృత భూత సత్యత్వస్య వాసవిశేష బ్రహ్మసత్యత్వస్య
 వా సృష్ట్యాదిప్రతిపాదకత్వస్యవా విద్యామయప్రపంచగమకత్వస్య
 వాఽ నవగమాత్ తథాహి శ్వేతకేతుర్నా మాకశ్చన ఋషికుమారో
 ద్వాదశనామికోప్యనిధియానః పితౄ ప్రతిబోధతో గురునికటంగ
 త్వా సర్వాస్వేదానధిత్వాహమేన సర్వజ్ఞ ఇతిగర్వితః పితృనికటంగప్రా
 వ తదా తత్పితౄద్వాలక స్తస్య గర్వహింసహింసయా సమీచీనతత్త్వా
 వబుబోధముషయాచ తమభిముఖిక్తు ముతతమాదేశమప్రాప్త్య ఇ
 త్యాదినాయన జ్ఞాతేనదం సర్వంజ్ఞాతంభవతి తత్కింత్యయాపృష్ఠం
 గురుసన్నిధావితీ పప్రచ్ఛ కథన్నభగవన్న ఆదేశోధవతీత్యేక విజ్ఞానే
 న సర్వవిజ్ఞానాసంభవే పుత్రేణచోదితే యథా సోమ్యైకేన మృత్పిండేన

సర్వం మృణ్మయం విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారంభణం వికారోనామధేయం
 మృత్తికేత్యేవసత్యమిత్యాది దృష్టాంతప్రదర్శనం మృజ్జానేనతిమృద్ధి
 కారస్య ఘటస్యజ్ఞానం యథాభవతి మృద్వ్యతిరేకేణఘటస్యాసత్త్వాత్
 ఏవం సర్వమపి జగదేకస్యైవవస్తునో వికార ఇతి తజ్ఞానసతి సర్వస్య
 జ్ఞానముపపద్యత ఇతి ప్రత్యాయయామాసః భగవాన్ స్తేవమే తద్బ్ర
 వీత్వితిభవంతై వేదం తత్త్వం వక్తవ్యమితి ప్రశ్నేకృతే సదేవసామ్యేద
 మగ్రాసీదేకమేవా ద్వితీయమిత్యద్దాలక ఉవాచ తేజ ఆదితే భూ
 తభౌతికలక్షణై జగతివిద్యమానై సతోఽ ద్వితీయత్వం కథంఘటతఇతి
 శంకామాం తేజ ఆదికస్య జగతః సత ఏవాన్నత్వా స్పృష్టటన్యాయే
 న సతోఽతిరేకేణ తేజఆదీనామభావాత్సదద్వితీయమేవేతిరాద్ధాంతితం
 ఏకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞావశాదీదాసీమపిదం జగత్సజ్ఞానేనజ్ఞాతం
 భవతిత్యేవమహర్షిరాశయ ఉన్నీయతేతత్రకిం జగతస్సర్పరిణామత్వా
 త్సతోజ్ఞానేన తత్పరిణామభూతస్య సత్యస్యజగతోజ్ఞానం భవతీతి తాత్ప
 ర్యం ఉతజగతస్సద్వివర్తత్వాత్సతోజ్ఞానేన రజ్జజ్ఞానేన తత్రకల్పితస్యా
 సత్యస్య భుజంగస్యేవాసత్యస్య జగతోజ్ఞానం భవతీతి విమర్శే క్రియ
 మాణే మృత్తికేత్యేవ సత్యమితి దృష్టాంతే కారణమాత్రే ప్రయుక్తే
 నసత్యశబ్దేన తత్సత్త్వంస ఆప్యే త్యుత్తరత్ర దాప్తాంతకే ప్రయుక్తేన
 సత్యశబ్దేనచ కారణస్య సద్రూప బ్రహ్మణ ఏవసత్యత్వం తత్కార్యత్వే
 నపరికల్పితస్య తేజ ఆదేకార్య వగ్స్యా సత్యత్వమితి సమ్యక్ప్రతీతం భ
 వతితాదృశం సద్బ్రహ్మ కిమిత్యా కాంతోయాం తత్త్వమపి శ్వేతకేశో
 ఇతి కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది విరహితం ప్రత్యగాత్మ స్వరూపమేవ
 సద్బ్రహ్మేత్యభిహితం - ఏవం స్థితే అపంచీకృత భూతానాం సత్యత్వమి
 తి పంచీకృతభూతానాం మిథ్యాత్వమితి అపంచీకృతాత్మకః ప్రపంచో-
 జీవన్ముక్తగమ్యానేన ప్రపాతకేన ప్రతిపాద్యత ఇతిచ కథనం విప్ర
 లాభకమేవాధవా భ్రమమాత్ర నిబంధనం॥ అత్రమృత్తికేత్యేవసత్యమి
 త్యాదీనాం హంతాహమిమాన్త్రిసో దేవతా అనేన జీవేనాత్మనానుప్ర
 విశ్యేత్వాదీనాం యథాయథముచ్చుంఖలీత్యాంథ తాత్పర్యయోగుప

వర్ణనం నూతనసంహితాద్యుపబృంహణ విరోధాత్సత్తరక్రవిరోధాచ్చ
 భ్రమమాత్ర నిబంధనమిత్యపేక్షణీయం - తథాహి - నూతనసంహితా
 యాం యజ్ఞవైధవఖండే పంచమాధ్యాయే ఛాందోగ్యమంత్రార్థ వివర
 ణే॥ శ్లో॥ కారణాత్కార్యజాతస్య భేదాభావాచ్చవస్తుతః । కార్యకా
 రణభేదశ్చకారకవ్యాప్యతిస్తథా । ఉత్పత్తిశ్చవినాశశ్చత ధైవార్థక్రి
 యాపిచనామరూపవిశేషశ్చ సర్వంభ్రాంత్యా ప్రసిద్ధ్యతి - అతస్సర్వో
 వికారశ్చవాచాకేవల మాస్తికాః । అస్తీత్యారభ్యతే నామభేదమా
 త్రం హితత్పదా । ప్రాతీతికేనరూపేణ వికారోఽసత్యవహి । కారణా
 కార ఏవాస్య సత్యస్సాత్మాత్పదాసురాః । కారణాభిన్నరూపేణ కార్యం
 కారణమేవహి । సద్రూపేణసదా సత్యంభేదేనోక్తిర్మౌషాఖలు । అతః
 కారణవిజ్ఞానాత్సర్వవిజ్ఞానమాస్తికాః । సుతరాముపపన్నోహినసందే
 హాస్తికశ్చన । ఇత్యాద్యుపబృంహణాని విస్మయంకారణస్య సతస్స
 త్యత్వం కార్యస్యవియదాదేర్మౌషాత్వం ప్రతిపాదయంతి ఏవం॥ శ్లో॥
 స్వయంచేతనమప్యే తత్కారణంనకులాలవత్ । అపేక్షితే మృదాతుల్య
 మచిద్రూపంతు కారణం । ప్రతీత్యా కేవలం శక్తిరచిద్రూపాతమో
 మయా । సర్వైః ప్రకారైర్విద్యద్భిరనిరూప్యాతు శాంకరీ । తయాదు
 ర్ఘటకారిణ్యాతాదాశ్మేయైవసంగతం । కారణం సకలసప్తసర్వసం
 హార్తృచాస్తికాః । పాలకంచసదాసచ్చచిద్రూపత్వాత్సర్వోత్తమాః ।
 చిద్రూపస్యతుసత్యత్వం యుక్తమేవాస్తికాస్సదా । అచిద్రూపాహిర
 జ్వాదేర్మౌషాత్వం సమ్యతంఖలు । ఇతి గ్రంథేన మాయాదాత్యాప
 న్నస్య సకల సప్తత్వాదికం మాయాయా అచిద్రూపత్వేనమృషా
 త్వం తదుపలక్షితస్యసత్యత్వేఽపితత్తాదాత్యాపన్నస్య మిథ్యాత్వమి
 త్యాదికం ప్రతిపాదితం భవతీతరద్విగోఢిత్యేనమాయాయాస్సత్యత్వకథ
 నం భ్రమమూలమేవేత్య విశ్వసనీయం॥ శ్లో॥ తత్పునః కారణం బ్రహ్మ
 తానిభూతాని పంచచ । ఏకైకం ద్వివిధం కృత్వాతేషాం మధ్యేనురో
 త్తమాఇత్యారభ్య - ఏవంభూతాని సర్వాణిపంచీకృత్యసురర్షభాః । అం
 డానిభువనాన్యా శుకరోతి బ్రహ్మకారణ మిత్యంతేనగ్రంథేనా పంచీకృ
 తభూత సప్తరేవజీవాభేదేన పంచీకరణ కర్తృత్వాభిధానా దీశ్వరకృ

తానామ పంచీకృతానాం భూతానాం సత్యత్వమితి పంచీకృతానాం
భూతానామ సత్యత్వమితిచ విభాగకరణం కరవాణీత్యుత్తమపురుషశ్రు
తివిరోధాత్కరోతి బ్రహ్మకారణమిత్వ్య పబ్బంహరణవిరోధాచ్చ భ్రాం
తజల్పిత మిత్వ్యపేక్షణీయం॥

సాక్షాద్వాస్యసశిష్యేణనూతేన స్వసంహితాయాం కారణస్య
బ్రహ్మణస్సత్యత్వం కార్యస్యవియదాదే రూఢతభౌతికస్యసర్వస్యా సత్య
త్వం విద్యాప్రపంచామ్యుల్లేఖమంతరైవ ప్రతిపాదితం - ఏనంవ్యాసపు
త్రేణ శిష్యేణచ భగవతాశు కేనవిద్యా ప్రపంచాది దుర్విభాగంవిదై
వ॥ శ్లో॥ యథామనోరథ స్వప్నఋత్యామృత్యోపశామ్యతి । ఇత్యాది
నా- శ్రీభాగవతే సర్వస్యాపి జగతోమిథ్యాత్వ మభిహితం- వ్యాసప్ర
శిష్యేణచ భగవతాగౌడపాదాచార్యేణ- శ్లో॥ అవ్యక్తా ఏవయేతస్తు
స్ఫుటా ఏవచయేబహిః । కల్పితా ఏవతే సర్వేవిశేష స్త్వింద్రియాంతరే
అనిశ్చితాయథారజ్జ రంధకారే వికల్పితా । సర్పధారాది భిచ్ఛేదైస్త
ద్వదాత్మావికల్పితః । నిశ్చితాయాం యథారజ్జ్వాంవికల్పానివర్తతే ।
రజ్జరేవేతిచాద్వైతం తద్వదాత్మవినిశ్చయః । స్వప్నమాయేయథాదృ
ష్టే గంధర్వ నగరం యథా । తథావిశ్వమిదం దృష్టం వేదాంతేషువిచ
క్షణైరిత్యాదినా విద్యామయాదివిభాగమంతరైవ సర్వస్యాపి జగత
స్వప్న దృష్టాంతేన మిథ్యాత్వ మభిహితం॥ శ్లో॥ నాత్మభావేననానేదం
లస్వేనాపికథంచన । నపృథక్ పృథక్కించిదితి తత్త్వవిదోవిదూరితీతి
శ్లోకేన తత్త్వవిదాం చిదాత్మకత్వేనాపి జగతోభేదోదాస్థీతి సర్వప్ర
కారేణాపి జగతోమిథ్యాత్వ మేవాభిహితం-తత్ప్రశిష్యైశ్చేభాష్యకృద్భి
స్తు విస్ఫుప్తమేవ విద్యాప్రపంచాది విభాగమంతరాజగతో మిథ్యాత్వ
మభిహితం - నూతసంహితా ప్రణేతుర్భగవతో వ్యాసస్త్వైతాని
నూతసంహితా ప్రదర్శితాని వచనాసిత్యయమంశో వ్యాససమ్మత ఇతి
నపృథగుక్తి మపేక్షతే- ఏవం శిష్యప్రశిష్యాది పరంపరయా నిర్వీశేష
బ్రహ్మాతిరిక్తస్య సర్వస్య కల్పితత్వేన మిథ్యాత్వే స్ఫుటమవగమ్యమా
నే స్వేన గురుస్సన్నిధావనభగవతమపి స్వన్యాశ్రమ ప్రదాతృభిర్యతిభిరను
పదిష్టమపిస్వకపోల కల్పిత మభిప్రాయం భగవతోవ్యాసస్య శిరస్య

భ్యారోపయంత్రీశు కాదిగతం వ్యాససాక్షాచ్ఛిష్యత్వ మత్యంత విరుద్ధా
ర్థ ప్రవక్తరి స్వస్తిన్నారోపయ న్మథము పాదేయవచనస్సాత్మకం
వైనం ప్రామాణికాబహుమన్యేరకః।

యదపినూత సంహితా యోగవాసిష్ఠా ద్యనుదాహరణం విష్ణు
శంకరాదిదేవతా ప్రశంసాయా ఏవాకరణంచా సంగతమిత్యభిహితం త
దసత్ - నూతసంహితా వాసిష్ఠాదీనాం ప్రపంచ సత్యత్వాంగీ కర్తృబ
హువాద్యసం ప్రతిపన్న త్వేన విస్పష్టార్థ ప్రతిపాద కాన్యపితాన్యనుదా
హృత్యతుష్యతుదుర్జన ఇతిన్యాయేన తత్సం ప్రతిపన్న భారత విష్ణుపురా
ణాదీనామేవోదాహరణం- నాస్తికై స్సహవివాదే భారతాదీన్యవ్యను
దాహృత్యయ్య క్తిభిరేవత స్మతఖండనంత త్సర్వజ్ఞతాయా భూషణమేవ
నదూషణం॥ సభగవాన్ సృష్టేద్దం జగదిత్యాదినా శ్రీభగవద్గీతాభా
ష్యారంభ ఈశ్వరప్రశంసాకృతైవ- ఏవంసత్యాం ప్రసక్తతత్రత్రేశ్వర
ప్రశంసనం కృతమేవ- ప్రసక్త్యభావేపితద కథనం నదోషాయ - విష్ణు
సహస్రనామభాష్యేచ శివకేశవయోరై క్యం తన్నామప్రాశస్త్యాదికం
చబహుధోపవర్ణితం త తద్దేవతాభక్తి ప్రకరోప బృంహకాణి భగవ
త్పాదవిరచితానిస్తాత్రాణి పరస్సహస్సాణిదరీ దృశ్యంతే- నచతానిస్తా
త్రాణి భాష్యరచనోత్తర మేవరచితాసీత్యత్ర కొచిదపికాలనిర్ణాయకం
ప్రమాణం పశ్యామః నూత్రభాష్య విరచనస్సైవ మంగళరూపత్వాత్త
దర్థం మంగళాచరణం నదోషాయేతి పూర్వమేవ సమాహితం- ఏవమే
వబహువోవ్యాఖ్యాతారస్సం ప్రతిపన్నాః ఏవం స్థితేభాష్యకృతుదో
షావిష్కరణం పటలపిహిత దృష్టేరాదిత్యేదోషారోపణ మనుకరోతి॥
యచ్చసగుణ బ్రహ్మప్రతిపాదక వాక్యానాం స్వాధే తాత్పర్యవ త్వేన
సగుణస్య బ్రహ్మణ స్తత్సృష్టస్యవిద్యా ప్రపంచస్యచ సత్యత్వమిత్యభి
హితంతదసంగతం తదస్వేష్టవ్యంతద్వావవిజ్ఞాసితవ్యం యఏతద్విదు
రమృతాస్తే భవంతీత్యాది నాయత్రయత్రసగుణప్రతిపాదనంతత్ర
తత్రోపాసనావిధిశేషత్వమేవావగమ్యతే-ఆరోపితేనమిథ్యా భూతేనాపి
రూపేణోపాసనంసంభవతీతి-పృథివీవావగౌతమాగ్నిః వాచంధేనుముపా
శీతేత్యాదిస్థలేషు పృథివ్యా మగ్నిత్వస్య వాచిధేయత్వహ్య విద్యమాన

త్వేషికల్పితే నాపియాపేణోపాసనం విధిబలాత్పలాయకల్పిత ఇతి సర్వ
 సంప్రతిపన్నం ఏవంకల్పితేనాపి హిరణ్యశ్శ్రుత్వాదిना సత్యకామత్వా
 దినాచోపాసనం క్రమముక్తిఫలకం భవతీతినిగాయే - అయావవదే
 వహి తత్ప్రభాసత్వాదితి శాస్త్రసిద్ధే - అశబ్దమస్పర్శమ యాపమవ్య
 యం నేహనానాస్తికించన - ఏకమేవాద్వితీయం అఘాలమణిత్వా
 ది నిరోధతాత్పర్యక బహుశ్రుతి విరుద్ధం సగుణసత్యత్వం తద్విరచిత
 జగత్సత్యత్వం వానకేనచిద్భ్రమమంతరోప పాదయితుం శక్యం - సృష్టి
 వాక్యనాం సృష్టే తాత్పర్యంనాస్తి - అద్వితీయబ్రహ్మణ్యవతాత్ప
 ర్య మితిపూర్వమేవనిరోధం. ఏవమేవమృత్లోహవిన్యసించిదైవసృష్టి
 ర్యాచోదితాన్యథా - ఉపాయస్సవతారాయనాస్తిభేదాకథంచనేత్యభి
 హితంశ్రీగాడపాదాచారైః॥ ప్రాణావై సత్యం తేషామేష సత్యమిత్యనే
 న ప్రాణానాం సత్యత్వమభిహిత మితియదుక్తం తన్నసంగతం - ఏష
 రాజా అయంతురాజరాజ ఇత్యత్రయథారాజ్ఞో రాజరాజాపేక్షయా
 న్యూనమేవ వై భవంప్రతీయతే ఏవం బ్రహ్మగతత్రికాలాబాధ్యత్వయా
 ప పారమార్థిక సత్యత్వాపేక్షయాన్యూనం వ్యావహారిక సత్యత్వం
 ప్రాణానాం మిథ్యాత్వావిరోధ్యేవ ప్రతిపాదిత మితిసకించదనుపపన్నం
 యచ్చత్రీణీ రూపాణీత్యేవ సత్యమితిరూపత్రయస్య పారమార్థికం
 సత్యత్వమభిహిత మిత్యుక్తంతదసత్ - పారమార్థికత్వ బోధక పదా
 భావాత్ - మృత్తికేత్యేవ సత్యమిత్యత్ర వ్యావహారిక సత్యత్వపరతా
 యాశ్చిష్యప్రత్యాయనార్థ ప్రయుక్తే వాక్యే అంగీకరణయత్వాత్తద్వ
 దత్రాప్యపపత్తే నహి మృత్తికేత్యేవ సత్యమిత్యత్ర విద్యాప్రపంచ
 గతమృత్తికాయాస్సత్యత్వ ముక్తమితివక్తుం శక్యం అజ్ఞస్య శ్వేతకే
 తో స్తజ్జ్ఞానాసంభవేన దృష్టాంతత్వా సంభవాత్ । శ్రు । పురుషవే
 దం విశ్వం కర్మతపోబ్రహ్మ పరామృత మిత్యాదౌ ఇదం విశ్వమిత్యా
 పామరం ప్రతీయమానమేవ విశ్వముద్దిశ్యబ్రహ్మేతిబ్రహ్మత్వబోధనాత్
 యద్రజతంసా శుక్తిరితివద్భాధాయాం సామానాధికరణ్యేన సమ్యగ్ధో
 పపత్తే సంభవంత్యాం సైంధవఘనవదేకరసస్య బ్రహ్మోనామయాప
 మయ జగదాత్మకత్వం సత్యమితీకథనం బహుప్రమాణవిరుద్ధం భ్రమైక

బంధనమేవ । సహస్రశీర్షాపురుష ఇత్యారభ్య సాశనానశనే అభీత్యం
 తేన గ్రంథేన సవిశేషస్య బ్రహ్మణస్తత్సత్త్వస్యచ జగత్సత్త్వత్వ మ
 భిహితమితి యదుక్తంతన్న తత్రసత్త్వత్వబోధక పదాభివాత్ - పా
 దోస్య విశ్వాభూతాసీత్సత్ర విశ్వశబ్దస్య సంకోచకప్రమాణా భావాద
 జ్ఞ జనప్రసిద్ధస్యాపి జగత ఏకపాద్విభూత్యంతర్భావస్యా వర్జనీయత్వాత్
 విద్యామయప్రపంచస్యైవ ఖ ఖుప్రమాణమాణత్వేన తద్వాచకత్వస్య
 సుతరామసంభవాత్ ॥ యానిచయోగవాసిష్ఠ వచనాని చిత్త్వంచిత
 హ మేవేత్యాదీనితాని నభవదీయ విద్యాప్రపంచోపపాదకాని తత్సత్త్వ
 తోపపాదకానివా అపితు ఇదమేవ పరిదృశ్యమానం భూతభౌతికాత్మ
 కం జగదజ్ఞస్య సత్త్వతయారాగద్వేషాది సంపాదకతయాచభాతి తత్త్వ
 జ్ఞస్యత్వా వశ్యకం ప్రారబ్ధంకర్మానుభవతో జీవన్ముక్తస్య స్వయాప
 తో మిథ్యాత్వేన రాగద్వేషా సంపాదకతయా బ్రహ్మత్మనా సత్త్వత
 యాచ ఖ్యతానదిశాయా మవభాసతే - సమాధాతున కించిదవభావ
 తే - విదేహముక్తాత్మదైవైత భాన ప్రస్తోతేవనాస్తీతి తద్యాఖ్యాత్మ
 భిస్సర్వజ్ఞైర్బ్రహ్మవిద్యాభరణ కాచై స్తత్త్వైర్భక్త్యాఖ్యానావసరే ప్ర
 పంచితమితి నభవదుక్తా సంగతాన్ధకల్పనావకాశః॥ మూతసంహితాయాం
 బ్రహ్మగీతాసు పంచమాధ్యాయే ॥ ఐతదాత్మ్యమిదం సర్వమిత్యాహ
 పరమాద్యయం జగజ్జీవేశ్వరిత్వాది విచిత్రవిభవం వినా । కేవలం సచ్చి
 దానందబ్రహ్మైక్యేన కారాశ్చితిః । జగజ్జీవేశ్వరిత్వాది సర్వబ్రహ్మైవకే
 వలం । ఇతిస్వపూర్ణతాజ్ఞానం పరమాదైవైతవేదనం ఇతోస్యద్యత్పరి
 జ్ఞానంతదజ్ఞానంసంశయిత్యాదినాజీవేశ్వరిత్వాదివిభాగస్యమిథ్యాత్వం
 నిర్విశేషస్య సత్త్వత్వమభిహిత మితిసనేశ్వర జగత్సత్త్వత్వ శంకావకాశః
 కించ ప్రారబ్ధం కర్మానుభవతో జీవన్ముక్తస్య పారమార్థికః ప్రపంచో
 యదాప్రణీయతే తదాకిమయమౌచిద్యకః ప్రపంచః ప్రతీయతే
 నవా ఆద్యేయగతప్రపంచద్వయ భానం విరోధాదేవాసంగతం భవద
 నభ్యుత్పత్తయేచ అవిద్యక ప్రపంచస్యా ప్రతిభానే అవిద్యకప్రపంచాంత
 ర్గతానాం విమోక్షాం తత్త్వావబోధనం నసంగచ్చేత - తథాచతద్విధి
 ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేననేవయా - ఉపదేశ్యంతిలేజ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్త్వ

దర్శన ఇతి గీతావచన ప్రతిపాదిత స్తత్త్వ బోధప్రకారో వ్యాహస్యేత
విద్యాప్రపంచగతానామేవ శిష్యాణాం తత్త్వం బోధ యతిచేదవిద్యా
ప్రపంచగతానాంకాగతిః - అవిద్యాప్రపంచ ఇతినా స్త్యేవ సర్వోపన్య
యం విద్యాప్రపంచ ఇతిచేత్కథమయం భవత్యైవ ప్రదర్శిణో దుర్విభా
గో ఘటతే సర్వథానుపపన్నోయం విభాగిత్యనాదరణీయోయం
పంథాః | యదిచాప్రాకృతత్వేన రామానుజాదీనామభిమతో వైకుం
తాధిష్టోక ఏవ విద్యాప్రపంచ ఇతిభవతోభి మతస్తస్మి జీవన్ముక్తానాం
తత్ప్రకృతకథనమసంగతం స్యాత్ - ప్రాయశాంతర మర్చిరాదిమార్గ
ప్రాప్యోహి వైకుంఠాదిః అర్చిరాదినా తత్ప్రధితే రితిన్యాయాత్ - త
తత్త్వయాపి తత్తైవాంగీకారాత్ | యచ్చ వైకుంఠాదీనాం నిత్యత్వాభి
థానం రామానుజాదీనాం తదపి రూపాది మత్త్వాచ్చవిషయయో ద
ర్శనాదితి మూత్రకృతై వరూపాది మతామనిత్యత్వ ప్రతిపాదనా ద్వై
కుంఠాదీనా మపిరూపవత్త్వాద సంగతం - యత్రహిద్వైతమివభవతి
తి శృత్యాతస్యాపి జ్ఞాత్రాదితిపుట్టిగ స్తత్త్వేన మిథ్యాత్వమేవ బలాదా
పతతీతి || యత్తు పారమార్థిక ప్రపంచానంగీకారేణాధ్యాసస్య పూ
ర్వప్రమాహితసంస్కారవైరపేక్ష్యేణానాది పూర్వపూర్వానుభవజన్య
సంస్కారమాత్రేణోత్తరోత్తరాధ్యాస ప్రవాహోఽనాదిరితి యదు
క్తంతద్దురుక్తమితియదుక్తంతత్తుచ్ఛం - పారమార్థికప్రపంచవిషయక
ప్రమాజన్యసంస్కారః కిలాధ్యాస హేతుఃతిభవతోభిప్రాయః - పారమా
ర్థికప్రపంచస్యజీవన్ముక్తమాత్ర ప్రత్యక్షత్వస్య త్వయేవాంగీకారాత్
ద్విషయకసంస్కార స్తస్యైవస్యాత్ - తస్యజీవన్ముక్తస్యాత్తత్రాహంక
రే త్యధ్యాసంప్రతిపాద్యతే ప్రమాజన్య సంస్కారో హేతుఃతిత్వక్తా
సంస్కారస్మృత్యోఽపి సంస్కరాధ్యాసయోగస్స మానాధకరణ్యేనై
వ కార్యకారణభావా ద్భవదీయవిద్యాప్రపంచ విదామవర్జనీయ స్సం
సారిత్యాపతేత్ అజ్ఞానాంతవిద్యామయ ప్రపంచజ్ఞానస్యైవా భా
వాత్తదీయాధ్యాసః పూర్వపూర్వభ్రమనిబంధన ఇత్యాప్తేయమితి ఘ
టకుట్టిప్రభాతన్యాయ ప్రస్తవీరవర్జనీయేతి || యచ్చ జన్మాదిమాత్రే అ
స్యేతిపదేన విద్యామయప్రపంచస్యేదం శబ్దేనగ్రహణ మిత్యుక్తం తద

సంగతం - అజ్ఞానాం ముముక్షూణాం ప్రతిబోధనాయ కిలప్రవృత్తం
 శాస్త్రం తద్యద్యజ్ఞజనానాను ప్రసిద్ధం విద్యామయప్రపంచం పరిక
 ల్ప్య తత్కారణత్వం బ్రహ్మణోగ్రాహయేత్తదోభయోః కార్యకారణ
 యోరప్రసిద్ధత్వా దవబోధక మేవస్యాత్ అత ఏవేదమస్మిన్నికృష్టా
 భిఘాయకత్వా త్పృత్యత్వాది సన్నిభాపితస్య ధర్మిణ ఇదమానిదేశే ఇతి
 సుష్మాక్తంభాష్యే - ఇదమస్మిన్నికృష్టార్థబోధకత్వేన గమ్యమానే
 తద్విహాయస్య ఛందతోర్థవగానేన కించిదపి మూలమనురూపం వి
 భావ్యతే । అవ్యక్తాత్వస్వాచీనేత్వ దుద్భావితా దోషాస్సంభావితా
 జడత్వాద్దృశ్యత్వా దన్మాత్మరూపత్వాత్పరిఛిన్నత్వాచ్చేతి జడత్వాదీ
 నాం మిథ్యాత్వసాధకత్వ మభ్యుగతమేకత్ర । అన్యత్వ దృశ్యత్వ జడత్వ
 పరిఛిన్నత్వాదయో ధర్మానమిథ్యాత్వసాధకాః అసంప్రతిపత్తేరితి దృ
 శ్యత్వాదీనాం మిథ్యాత్వసాధకత్వముక్తం ॥ ఏవమాది విరుద్ధాభి వ్యా
 హారాబహవ ఉపలభ్యంతే ॥ ఇద మత్ర విచారణీయం - కిం శ్రవణమ
 ననది ధ్యాన సేవ్యసకృత్క్రియమాణేషు సర్వేషామపి సగుణ సా
 త్కారైర తత్ఫలం చేదానీమేవానుభూయతే - ఉతనిర్విశేష బ్రహ్మవి
 షయక శ్రవణాది మతాంతత్సాత్కారేణ తదాత్మత యావస్థానం-
 సవిశేష బ్రహ్మవిషయక శ్రవణాదిమతాంత తత్సాత్కారో విద్యా
 ప్రపంచాను భవశ్చభవతీతి - నాద్యః - నిర్విశేష బ్రహ్మవిషయక శ్రే
 వణాది మతామతత్కృతుత్వాత్సవిశేష బ్రహ్మసాత్కారా ద్యనుప
 పత్తేః యత్రత్వస్య సర్వమాత్మైవా భూదితిశ్చత్వా నిర్విశేష బ్రహ్మ
 విదాం ద్వైతావధాన ప్రతిషేధశ్రుతేశ్చ ప్రతిభానేపి మిథ్యాత్వేనైవ
 భాసనాత్ - నద్వితీయః - సవిశేషబ్రహ్మోపాసనేన న్యాయవిచారా
 త్మకస్య శ్రవణస్య యుక్త్యాతదధానుసంధానాత్మకస్య మననస్య వా-
 పేక్షయుక్తా పరోక్షజ్ఞానమ శ్రద్ధాప్రతిబధ్నాతిసేతర దితి శ్రీవిద్యార
 ణ్యచరణోక్తదితా శ్రద్ధామాత్రేణ తదనుష్ఠానేపి విధురపరిభావిత కా
 మినీ సాత్కారైరతుల్యస్యైవ సాత్కారస్య తాదృశస్య తత్ఫల
 స్యచ సంభవాత్ - వచతాదృశ ముపాస్యం రూపం సత్యమితివాచ్యం
 కల్పితే నాపిరూపేణోపాసన సంభవే తత్సత్త్వత్వత్వా వేదకప్రమాణా

భావేన తదనంగీకారాత్ - సవిశేషబ్రహ్మాపాసకానా మస్మిన్నేవజన్మని తత్ఫలానుభవస్యా సంప్రతిపక్షే తదోక్తగ్రంథ్యలన మిత్యాదిన్యా యాత్ అహంగ్రహాపాసకై ర్వాసిష్ఠప్రతిపాదితైః పదవోపాఖ్యాన రీత్యా సాంసారికమేవఫల మనుభూయతే - తచ్చుజన్మాంతర ఏవ నతస్మిన్నేవజన్మని నసాముక్తిః - యోగాభ్యాసఫలంతు సత్కుత్సటప్రయత్నే మూరద్భుష్టి దూరశ్రవణకాయ వ్యూహాదికం తస్మిన్నపి జన్మన్యనుభూయత ఇతి నిర్వివాదం - విద్యాన్నామరూపా ద్విముక్త ఇతి శ్రుత్యావిదుషా నామరూప విముక్తత్వ ప్రతిపాదనాద్విదుషా నామరూపాత్మక ప్రపంచోపభోగానుపపత్తిః - సచావిద్యక వామరూప విముక్తిరేవా నయాశృత్యా ప్రతిపాద్యత ఇతివాచ్యం సంకోచే ప్రమాణభావాత్ - విద్యామయనామరూపయోః పూర్వమేవ నిర్లసత్వాత్ || యచ్చ వసిష్ఠాదీనాం బ్రహ్మపరోక్షవతాం లోకాంతరగమనాదికం నిగ్రహానుగ్రహ శక్తిమత్వంచన తద్బహ్మ విద్యాఫలమపితు బ్రహ్మజ్ఞానాత్పూర్వమనుష్ఠిత తత్తద్విద్యాకర్మఫలమితి ప్రపంచితం శ్రీవిద్యారణ్యచరణైర్భావనదీపే || శ్లో || శాపానుగ్రహసామర్థ్యం యస్యాసాతత్తవిద్యది - తన్న శాపాదిసామర్థ్యం ఫలంస్యాత్తపసాయతః | వ్యాసాదేరపిసామర్థ్యం దృశ్యతేతపసాబలాత్ | శాపాదికారణాదన్య త్తపోజ్ఞానస్యకారణం | ద్వయంయస్యాస్తితస్యైవ సామర్థ్యజ్ఞానయోజనః | ఏకైకంతుతపః కుర్వన్నేకైకంలభతేఫల మిత్యాదినా | అతఏవజీవన్ముక్తానా మపి ప్రారబ్ధవైచిత్ర్యా దేవతత్తచ్చక్తివైచిత్ర్య మనుస్మర్యతే | యుక్తంచైతత్ అశేషవిశేషప్రత్యస్తమితం బ్రహ్మైవాహమస్మితి సాక్షాత్కారవఖోనామ రూపాత్మక ప్రపంచోపభోగానుపపత్తిః - అతత్కృతుత్వాత్ యోయోమహిమాతిశయ స్మిర్నతే సాధగ్యాదీనాం విశ్వామిత్రాదీనాంచ నతత్తత్వజ్ఞానప్రయుక్తం జడభరతాదిషు న్యభిచారాత్ - అపితు జన్మాంతరకృతానా మిహజన్మని జ్ఞానాత్పృగమృతీతానాంవాప్రారబ్ధఫలానాం కర్మణామేవఫలమితి విభావనీయం | అతః కామాన్నీ కామరూప్యనుసంచరత్ - జక్తుస్కృడనచుమాణ స్త్రీభిర్యావైర్వాజ్ఞాతిభిర్వా ఇత్యాకాన విజాతీయవిద్యాప్రపంచోపభోగో జీవన్ముక్త

స్వప్రతిపాద్యతే - సర్వైషామవిముక్తస్య ప్రపంచకామనానుపపత్తేః
 క్షయిష్టుత్వ సాత్వికయత్వయోర్నామ రూపమాప్రేత నజన్మనియతయా
 విజ్ఞస్య తత్కామనానాం అసంభవాత్ - అపితుప్రారబ్ధప్రాపికం తత్త
 త్ఫలమధిష్ఠాన బ్రహ్మత్వనానుభవో రాగద్వేషావకుర్వన్వత్తత ఇత్యే
 వాధః శ్లో॥ అతఏవస్థితప్రజ్ఞస్యకాభాషాసమాధిస్థస్య కేశవ స్థితధీః కిం
 ప్రభాషేతకిమాసీత ప్రజేతకిమితి స్థితప్రజ్ఞ శబ్దితస్య జీవన్ముక్తస్య భా
 షణాదికేస్తునేన పృష్టే దుఃఖేవ్యనుద్విగ్నమనానుభవేషు విగతస్పృహః
 వీతరాగభయక్రోధ స్థితిరదీర్ఘనగుచ్యతే యస్సర్వత్రానభిన్నేహ స్త
 తత్ప్రాప్యశుభాశుభం । నాభినందతి నద్వేషి తస్యప్రజ్ఞాప్రప్త్తితేత్యా
 దినా యానిశాసర్వభూతానాం తస్మాంజాగర్తినంయమీ యస్యాంజా
 గ్రతిభూతాని సానిశాపశ్యతోమునే రిత్యంతేన ప్రారబ్ధ కర్మానుభవ
 తో బ్రహ్మతిరేకేణ సర్వమపి జగన్నిధ్యా భూతం పశ్యతో రాగద్వే
 షాద్యకరణమేవౌప వర్జితం గీతాయాం నతువిద్యాచయ ప్రపంచా
 నుభవౌ మహిమాతిశయోనా । అతో జీవన్ముక్తానాం విద్యామ
 యప్రపంచానుభవాది వణనమప్రామాణికం ॥ యద్యపిస్తుక్తిరూప్యర
 జ్ఞసర్పాదా వివఘటాణాన మిధ్యాత్వ మభిప్రేతి లోకః నిధాపిరజ్ఞా
 ద్యతిరేకేణ సర్పాదీనా మివమృదా ద్యతిరేకేణ ఘటాదీనామ నిర్వచ
 నీయత్వా నిధ్యాత్వం యుక్తిస్థం శ్రుతిసిద్ధంచ - అత ఏవయు
 క్తే శృద్ధాంతరాచ్చేత్యాది సూత్రైః ప్రత్యాయ యతి సూత్రకా
 రః - నహిమిధ్యా భూతా అప్యథాస్తదవ భాసావా ఏక విధాస్సం
 ప్రతిపన్నాః ప్రతిబింబా ధ్యాసద్విచంద్రాధ్యాస రజ్జుసర్పాధ్యాసాది
 ముబహులం స్వభావభేద దర్శనాత్ । రజ్జుసర్పాది స్థలేషురామానుజాదీ
 నాం మిధ్యాత్వాసం ప్రతిపత్తావప్రప్రామాణిక ప్రతిత్యాతత్పిద్ధివత్పామ
 రాణాం ఘటాదిషుమిధ్యాత్వా నిశ్చయేషి ప్రామాణికప్రతిత్యాతత్పిద్ధిః
 కేనవార్యతే । అతఏవ మృద్వియోగేదదర్శనాత్పిండ దశాయామదర్శ
 నాచ్చభేదాభేదాభ్యామనిరూపణీయో ఘటోఽనిర్వచనీయోమిధ్యాభూ
 తస్తద్బుష్టాంతేన సర్వమపి జగన్నిధ్యా భూతమితి సునిరూపితం శ్రీ
 విద్యారణ్యచరణైరద్వైతానందే సఘటోనమృదోభిన్నోవియోగేనత్య

సీతాకాత్ । నావ్యభిన్నః పురాపిండ దశాయామనవేతకాత్ అహోఽ
 నిర్వచనీయోయం శక్తివైచిత్ర్యజః । అవ్యక్తే శక్తిరుక్తావ్యక్త
 త్వే ఘటనామభ్యుత్ ఇత్యాదినా । అనంతరం ఘటస్యమిథ్యాత్వే
 మృద్భృశాత్కూటోననివర్తత ఇత్యాశంక్యమిథ్యాత్వ నిర్భయ ఏవఘట
 స్యసివృత్తిః ప్రైవబోధజా- సతుఘటస్యా ప్రతీతిర్ని వృత్తిరితి సమా
 హితం॥ శ్లో॥ వ్యక్తఘటోవికారశ్చేష్టేర్నామభీదితః । అర్థశ్చేద
 నృతః కస్మాన్న మృద్భృశేవర్తితే । నివృత్త ఏవయన్మాత్రేతత్సత్వ
 త్వమత్స్యతా- ఉద్యుక్తివృత్తీనామత్రబోధజానత్వధానస మిత్యాదినా ।
 విస్తర సుతిప్తీనద్రవ్యవ్యయద్యపి భగవత్పాదవిద్యేషణోనవిద్యార
 ణ్యోక్తా వాదరః తథావ్యభాధిత యుక్త్యుక్త్య బృహితస్సిద్ధాంతోనకే
 నాపిప్రామాణికేనసుసంకరణ ఇత్యుదాహృతం సహిమృత్తకే త్వేవస
 త్వమితిశ్రుతి స్మృతకాయాస్సత్వత్వం ప్రతిపాదయితుం ప్రవృత్తా ।
 తత్ప్రతిపాదనే ఫలాభావాత్ ఆపిత్వకేనన్యాయేన పరమకారణస్య
 బ్రహ్మణస్సత్వత్వంతద్వ్యతీక్రస్య సర్వస్యాపిజగతో మిథ్యాత్వంబోధ
 యితుం అతఃకార్యస్య సత్వత్వాంగికా ఏవకారానుపపత్తుప బృ
 హణవిరోధో బ్రహ్మణో నానారసత్వప్రసంగఇత్యాది మామణగణాద
 నిర్మోక్ష ప్రసంగః॥ వైకుంఠ కైలాసాదిషు నై రాగ్యంనకు త్రాపిదర్శిత
 మతీయనుక్తంతదసత్- బ్రహ్మలోకతృణికారోనై రాగ్యస్యా వధిర్మత
 ఇత్యత్ర బ్రహ్మణో కావాంతరిధేదరూపనైకుంఠాది వ్యపి నై రాగ్యస్యవి
 వక్షీతత్వాత్ - యథాబ్రహ్మణోకవాసినాం కేహంచిద్రాగాది వశా
 చ్ఛాపాదినాపునరావృత్తిర్వ్యతా పురాణాదిషు ఏవంనైకుంతకైలాస
 వాసనామపిజయ విజయాదీనాం దుర్వాసః ప్రభృతీనాంచవర్ణితైవ పు
 నరావృత్తిః॥ కిం బహునా నైకుంఠకైలాసాది లోకాధిపతీనామపి
 వినాశీత్వం ప్రతిపాదితం భవతాపిప్రమాణేకృతేయోగవాన్త్యేనై రాగ్య
 ప్రకరణే॥ పరమేష్వరసిన్ధిస్తావాహ్నియతే పారిరప్యజః-భిశ్చౌష్యభావ
 మాయాతికైవాస్థామాదృశేజనే । బ్రహ్మవిష్ణుశ్చైరుద్రశ్చ సర్వావా
 ఘోతజాతయః । నాశమేవానుభావంతి సలిలానీవబాదబం । నేత్రత్రయ
 బృహద్రంధ్రభూరిభాంకారభీషణైః । లంబలోలబటాచంధవిక్షీర మాగ

మూర్ఖభిః భీషయత్వాత్సనాత్మానం సర్వసంహారకాఢీ ఇత్యాది-
 అతోనైకుంకాదిషు నై రాగ్గంనకుత్రాపివస్థితమితి కథనం భ్రమమా
 త్రనిబంధనం- వాసిష్ఠాద్యనవలోకనమూలమితిచధ్యేయం॥ యచ్చవిద్యా
 ప్రపంచవిశిష్టే బ్రహ్మణ్యవిద్యా ప్రపంచాధ్యాసః శ్రవణాదినా విద్యా
 ప్రపంచ విశిష్ట బ్రహ్మసాక్షాత్కారే విద్యాప్రపంచోచ్ఛేదో జీవన్ము
 క్తతాచేత్యాద్యవస్థితం తదసత్ - బృహదారణ్యకే యస్మిన్ పంచ
 పంచ జనాఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః ఇతి తత్పుర్వశ్రుతా సాకాశాద్యవల
 మీత సకలదృశ్య విశిష్టతయా ప్రతిపాదితే బ్రహ్మణి సేహనానా స్థికించ
 నేతి శ్రుత్యా ద్వైతత్వావ చిన్న ప్రతియోగితాకాభావబోధ్యతే॥ ఇ
 దం రజతమిత్యత్రయద్రజతమిదం తాదాత్మ్యేన ప్రసక్తంత స్త్యవకీలా
 భావనాదంరజతమితివాక్యేనబోధ్యతే - అప్రసక్త ప్రతిపేధాయో
 గాత్ - ఏవం సకలదృశ్యతాదాత్మ్యవన్నే బ్రహ్మణిద్వైతత్వావచ్చి
 న్ను ప్రతియోగితాకాత్యంతా భావనాసేహనానేతిశ్రుత్యాబోధ్యతే-మృ
 త్యోస్సమృత్యుమాప్నోతియ ఇహనానేనవశ్యతి - ఎకదైవానుద్రష్ట
 వ్యం । తేషేషధీరోవిజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాకుర్వీత బ్రాహ్మణః- సపషనేతిసేత్యా
 త్మా ఇత్యాది తత్ప్రకరణగత వాక్యార్థ పర్వాలోచనా నిర్విశేష బ్రహ్మ
 ప్రతిపాదన కరతైవ బృహదారణ్యక వృత్తస్యవగమ్యతే । తథాచనవి
 ద్యాప్రపంచ విశిష్టే బ్రహ్మణి జగదధ్యాస ఇతికల్పనం సంగచ్ఛే- ఆ
 త్మానంచేద్విజానీయాదయమస్మితిపూరుషః- కిమిచ్ఛన్-స్య కామాయ
 శరీరమినుసంజ్యదేతి శ్రుత్యా జీవన్ముక్తస్యస కల కామనా-భావేప్ర
 తిపాదితే జీవన్ముక్తస్య ప్రపంచోపభోగం వర్జయన్నయమభ్రాంత ఇతి
 కశ్యథతే॥ యచ్చ దక్షిణామూర్తి స్త్రోతే సర్వాత్మత్వ మహావిభూతి
 సహితం స్యాదీశ్వరత్వమితి శ్లోకే జీవన్ముక్తస్య విద్యాప్రపంచోప భో
 గోవర్జిత ఇత్యుక్తః తదసత్ । పరిచ్ఛిన్నాత్మధావనాత్మాగ్రహర్వకం
 పూర్ణాహం భావనాం కుర్వత ఐశ్వర్య ప్రాప్తిర్వర్జితాతత్ర తాదృశ్యమై
 శ్వర్యం సత్యమితిసకుత్రాప్యభిహితం - ఇష్యత ఏనపరివక్త్య సమాధీ
 నాంతద్బలాత్తత్తత్ఫలప్రాప్తితద్దూరదృష్టిమూరశ్రవణాదివత్ సతత్సద్వై
 షాం తత్త్వవిదాంసాధారణం ఫలంనవాసత్యం- అత ఏవైక్యంవాన్తి

కకారై స్త స్థానకవ్యాఖ్యానే సర్వాత్మ భావనామ్రాజ్యనిరంతరచేత
సా పరిపక్వ సమాసేనా కింనామపసిద్ధ్యతీతి ననువిద్యుబ్రహ్మజ్ఞా
న్మోక్షఇతి ప్రసిద్ధం ఏతాదృశసవిశేషజ్ఞానాత్మః పురుషార్థ ఇతిచేన్నే
త్యాశోగ్య పురుషసేవేదం విశ్వాకర్మరహా బ్రహ్మపరామృతం । ఏత
త్యోవేదనిహితం గుహాయాసో విద్యాగ్రంథివి కిరతీహసామ్యేతిసవిశే
షబ్రహ్మవిరోజీవన్ముక్తి ఫలప్రతిపాదనాదితి సమాహితం తదసత్ -
బ్రహ్మదేవానాం ప్రథమస్సంబభూవ విశ్వచక్ర త్తేమ్యపక్రమ్యామ్నా
తాయాం ముండకోపనిషదిశానకోహనై మహాశాలోంగిరసంవిధివదుప
సన్నః పప్రచ్ఛక్స్మిన్ను భగవో విజ్ఞాతే సర్వవిదూ విజ్ఞాతం భవతితి -
శౌనకస్త్వైకవిజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞాన శ్రేష్ఠముఖ్యాప్య తస్మై సహవాచే
తితమ త్తరత్వేన పరాపరవిద్యావిభాగపూర్వకముద్వేదాద్యపరవిద్యా
ప్రతిపాదనాంతర మఖపరాయయాతవక్షరమునిగమ్యతే యత్తదద్రే
శ్యమగ్రాహ్య మిత్యాదినా సర్వకల్పనాశిష్టామమశేషవిశేషప్రత్యస్త
మితం నిర్విశేషం బ్రహ్మనిరూపితం తజ్జ్ఞానే సత్యశిష్టానాతికేకేనారోపి

తస్యాభావాదధిష్ఠానజ్ఞానేసర్వం జ్ఞాతంభవతిజ్ఞాతవ్యం నావశిష్యత ఇతి
సర్వవిజ్ఞానప్రతిజ్ఞాపిసమ్యక్తాధనతి పురుష సేవేదం విశ్వాకర్మరహా బ్ర
హ్మపరామృతమితిమతే ఇదం పరిదృశ్యమాను - కర్మ - అగ్నిహో
త్రాదియాసం తపః ఉపాసనాదియాంతత్కార్యమిత్యర్థః-విశ్వంజగత్ పు
రుషసవ పురుషశబ్ధిత బ్రహ్మవ్యతిక్రంత పరమమృతమేతాన్మితం బ్ర
హ్మ గుహాయా హృదిసర్వప్రాణినా నిహితయోవేద స ఇహ జీ
వత్యేనవిద్యచ్ఛరే - అవిద్యాగ్రంథి దృఢీభూతానువిద్యానాసనాం -
కింసి నాశయతీతితదగ్రః - తథాచపురుషసేవేదం విశ్వమితిభావాయాం
సామానాధికరణ్యైకై విజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం సమగ్రతం - ఏతన్యోవే
దనిహితం గుహాయామితి ప్రత్యగ్బ్రహ్మభేద సాక్షాత్కారోజీవన్ము
క్తి ఫలకఇతి - తత్త్వమస్యాది నాశోభసమ్యక్సన్మమాత్రతః- అవిద్యా
సహకార్యేణ నాసేదస్తి భవిష్యతీత్యాద్యపబృంహ్మణ సిద్ధోష్ఠోవిస్పష్ట
మభిహితః ఏవంస్థితే ఉపక్రమోపసంహారాదిక మపరిగణమ్య యథేష్ట
మధాం పరికల్ప్యస విశేషబ్రహ్మజ్ఞానస్య జీవన్ముక్తి ఫలకత్వగ్రంథనం

సాహసమాత్రం - సహిరామానుజుడయోపి సవిశేషబ్రహ్మజ్ఞానఫల
భూతాం ముక్తిమిహైవేచ్ఛంతీతి || యచ్చకల్పనోపదేశాచ్చ మథ్యాది
వదవిరోధః ఏవమప్యవన్యాసాశ్చూర్వ భావానవిరోధః బాదరాయ
ణ ఇతిసూత్రయో స్వస్వక్లాంక్షేపమాణీరణ తత్తయోనూత్రయో
ర్భాష్యకృత్ప్రదర్శితీత్యా త్వమన్తార్థప్రతిపాదకత్వ సైత్యవా భావాద
సంగతం - సహివిద్యామయ ప్రపంచస్య సవిశేషబ్రహ్మణోప సోప
బృహణా శ్రుతియ్యుక్తిభ్యాం సత్యత్వ నిరూపణ మంతరాయధేష్టానా
కల్పనంఘటతే - అన్యథామథ్యాదివత్ - అమఘస ఆదిత్యస్య మఘ
త్వమివ - నిర్విశేషే బ్రహ్మణి ఉపాసనానాం సవిశేషరూపస్య క
ల్పనోపదేశాదావోపితన్వోపదేశాద విరోధః - సవిశేషత్వ నిర్విశేష
త్వ యోగవిరోధః - సవిశేషత్వస్యావోపితత్వేన మిథ్యాత్వాన్నిర్విశేష
త్వస్య స్వరూపేత్వేన సత్యత్వాచ్చేత్యర్థః కుఠోనన్యాత్ - వస్తుతస్తు
సూత్రకృదభిప్రాయమాణః కేవలమరాకాస్సర్వజ్ఞ భాష్యకృతము
తరే త్యుపరమ్యతే || బ్రహ్మసూత్ర ద్వితీయాధ్యాయ తృతీయపాద
తాత్పర్యనిర్ణయావసరే - సాక్షాదీశ్వరస్వప్తానాం చిన్మయానామా
కాశాదీనాం భూతానాం భౌతికానాం వోత్పత్తిలయక్రమ విచారకృతః
సాసర్వాపిసృష్టి సృష్టైవేత్వాదినా భూతభౌతికానాం సత్యత్వనుభి
హితం - ఉత్తరత్ర సతావత్ప్రాణాదీనాం పంచీకృతభూతకార్యత్వంయు
జ్యతే - తేషామూవృతత్వా చ్చిద్రూపత్వాచ్చ కింతు తత్రాధ్యస్తత్వ
మేన నాపి పంచీకృతభూతకార్యత్వం ప్రాణాదీనాంపంచీకృతత్వాత్
దేవతాధీనచేష్టావత్త్వాచ్చ అసత్యత్వం మిథ్యాత్వం చేషదర్శితమితి - తే
షామేవ భౌతికానాం మిథ్యాత్వముగీకృతం - ఉభయత్రాపిసూత్రా
ణ్యేన ప్రమాణీకృతాని ఏకత్రప్రాణాదేసత్యత్వ మన్యత్ర తస్యైవమి
థ్యాత్వం వణాయన్నుభయత్రాపి సూత్రకృతం ప్రమాణయన్నయ
మాత్రాన మివసూత్రకృతముపి విరుద్ధాభిన్యావహారం కల్పయితుం ప్ర
వృత్తఇతి మహానపరాధః || యచ్చ భగవద్గీతావ్యాఖ్యానే జ్ఞానకర్మ
ణోస్సముచ్యయ ఏవశాస్త్రార్థః ఇతి | సభగవాన్ సృష్టేదం జగత్త
స్యచ స్థితిం చికిర్షుర్మోచ్యాదీనక్రే సృష్ట్యా ప్రజాపతీనిత్యాదినా గ్రం

ధారంబే భాష్యకృద్విధిచిత ఉపాద్ధాతస్సర్వోప్యసంగత ఇత్యుక్తం
 తత్తుచ్ఛం - సర్వాసంగత ఇతి కథనమాత్రేణాగస్థిః - సర్వస్యాపి య
 భేష్టాగస్థిః పసంగాత్ - మరీచ్యాదయో హిరణ్యగర్భస్పష్టా ఇతి తే
 సామీశ్వరస్పష్టత్వ కథనమసంగత మితి కిలభవదాశయః - హిరణ్యగ
 ర్భస్పష్టమపి తద్వాకేశ్వరస్పష్టమేవ - అతఏవ వైషమ్యమైశ్వర్యే
 న సాపేక్షత్వాత్తథాహి దగ్ధయశోతి నూత్రే విషమజగన్ని ర్మాతృరపి
 శ్వరస్య ప్రాశికర్తాపేక్షత్వా దైషమమ్యాద్యభావ ఉపవహితః - అన్య
 థావిషమస్య జగతో హిరణ్యగర్భనిర్మితత్వాత్తస్య తేవత్వేన వైషమ్య
 మైశ్వర్యే సందేహి దోషాభావాచ్ఛత్రమ సంగతంస్యాత్ - నహి
 దా నూత్రం హిరణ్యగర్భాదేవైషమ్యమైశ్వర్యభావం ప్రతిపాద
 యితుం ప్రవృత్తం - తస్య తాస్మాప్రతిపాద్యత్వాత్ - కింతు బ్రహ్మ
 ణవవేతి || జ్యాయసిచేత్కర్మణస్తే మతాబుద్ధిర్నాద్దనేతి బుద్ధేకర్తాపే
 క్షయా జ్యాయస్త్వప్రతిపాదినాత్ - జ్ఞానయోగేన సాంఖ్యానాం క
 ర్మయోగేనయోగినా మితి - జ్ఞానకర్మవిష్టయో ద్విన్నానకారిక త్వేన
 పృథక్కరణాత్ - మహాధ్యాయే జ్ఞానసాధనప్రవహాది నిష్కస్యాంతరాథే
 మరణేచ్ఛినోభయ నిభ్రష్టశ్చిన్నాభ్రమివనశ్యతీతి ధ్యాననిష్కస్య క
 ర్మత్యాగ ప్రతిపాదనాచ్చ జ్ఞానకర్మసముచ్చయోన సందేహతీతి సు
 ష్టు ప్రతిపాదితా భాష్యకృద్ధిః - తనసంగతమివన్తు ముద్రాంశోనప్రభ
 వతి || నాసిష్టరామాయణా ప్రమాణరాజత యాభవతావ్యం
 గీర్వతం - తత్ర - శ్లో || రిస్సాణుదేహస్తు రగరచనాచేంద్రియగతిః
 పరిస్పందోనాశోవహస కలితానందవిషయః - పరోణుర్వాదేహీజగతి
 విహరామీత్యనఘయాధియా ద్భవే తత్వేరమణమటనం జాగతమిదం
 ఇతి జీవన్ముక్తస్యై తదేవ జగద్రాగాద్యజనకతయా వినోదవద్భాసత
 ఇత్యభిధానాజీవన్ముక్తస్య విద్యామయ జగద్భావము క్త మిత్యుక్తిర
 సంగతా ||

తథాదేవీభాగవతే || సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతానిచా
 త్మని | యదాపశ్యతిభూతాత్మా తనాపశ్యతితాంశివా | దృష్ట్వాతాం
 బ్రహ్మవిద్యాయా త్సచ్చిదానందరూపిణం | తదామాయాదికంసర్వం

దగ్ధంభవతిభూమిఁబ । ప్రారబ్ధకర్మనూత్రంతు యావద్దేహంతుతిష్ఠతి ।
 జీవన్ముక్తస్తదాజాతో మృతోమోక్షమవాప్నుయాత్ ఇతి మాయా
 యాజ్ఞాన నివర్త్యత్వ ప్రతిపాదనా త్తమపాధికస్యా సత్యత్వంసిద్ధం -
 అపిచ అజ్ఞాస్య సత్యతయాప్రతీతస్య అవిద్యావాసనావంతం జీవన్ముక్తం
 ప్రతిస్వయాపజ్ఞోమిథ్యా తేనప్రతీతస్య విదేహముక్తం ప్రత్యత్వం తా
 ప్రతీతస్య సేవ్యరస్య జగతః కథం నామసత్యత్వం ఘటేత - జ్ఞాననివ
 ర్త్యత్వ మేవహి మిథ్యాత్వం । జీవన్ముక్తస్యాస్య విద్యావాసనావేతవ
 శాదేవహి జగద్భానం । ఏహికమప్య ప్రస్తుత ప్రతిబాధే తద్దర్శనాది
 తినూత్రే ఏతదేవాధిహితం । క్రమముక్తిభాజాంచ తత్త్వసాక్షాత్కారా
 నుదయా జ్ఞగత్ప్రతీతిర్యుజ్యత ఏవ । భౌతజనసహస్రప్రతీత మపితత్త్వ
 విదప్రతీతమ విద్యమానమేవ భవతి । యథాబాలకసహస్ర ప్రతీతోపి
 వేతాలః ప్రాశవయసామ విద్యమాన ఏవ కిలభవతి - ఏతదేవోప పా
 దితం యోగవాసిష్ఠేనసహస్రశిక్షితు్యపరమ్యతే । యేచశ్రుతీనామూత్రా
 ణాం గీతావాక్యానాంచ యథాయథముచ్చంఖలత యార్థాఉపవర్ణి
 తాస్తే సర్వేపి విద్యామయప్రపంచఖండనేన సేవ్యరజగన్నిథ్యాత్మోపవ
 వర్ణనేనతేహం పరస్పరవిరోధేనచ ఖండితప్రాయా ఏవేతినపుధక్తన్ని
 రాకరణ మపేక్షితం । యద్యపియేనకెనాపియతినానియాపిగోగ్ధోనఖం
 డనీయ ఇత్యేదాస్యముచితమివ- ఉదాసితంచ సుచిరంమయాతథాపిభ
 గవత్పాదదూషకత్వా త్సన్మార్గపరిపంథిత్యాచ్చావశ్య నిరాకరణీయో
 యం పుథా ఇత్యేవం విమర్శఃకృతః॥ కేచనమతాంతరాణ్యలంచక్రూరితి
 పదేనస్వస్యమతాంతరాధి రుచిః- ప్రచ్ఛన్నజాద్ధాఇతిపదేనాదైవ్యతవిద్యే
 వశ్చస్పష్టమేవనూచితః॥ అన్యచ్చ జ్ఞానకర్మసముచ్చ యశ్చాన్త్రతాత్ప
 ర్యవిషయ ఇతిపదేపద ఉపవర్ణ్యతే - తత్రకింతత్వసాక్షాత్కారేణావి
 ద్యానివృత్తై క్రియమాణాయాం కర్మణస్సహకారిత్యముచ్యతే - కింవా
 శ్రవణాదినాత త్వసాక్షాత్కారే జననియేకర్మణ స్సహకారిత్య ముచ్య
 తే- ఆద్యేసనకాదీనాం శుకాదీనాంచ త త్వవిదాంకర్మాభావాదవిమో
 క్షప్రసంగః । ఉపమర్దంచేతినూత్రే కర్మానుష్ఠానహేతోః క్రియాకార
 కఫలవిభాగస్యత త్వజ్ఞానబాధ తత్వాజ్ఞానకర్మసముచ్చయోన సంభ

వతీత్యుపవర్ణితం భవతాపిత్రత్రతథైవవ్యాఖ్యాతం । ద్వివీయేశాంతో
దాంత ఉపరత ఇత్యుతో పరతశ్చేన సన్న్యాసగ్రహణాత్ సన్న్యస్య
శ్రవణం కుర్యాదితి స్మృత్యాపి సన్న్యాసస్య శ్రవణంగతావిధానాచ్చ
శ్రవణాదీనాం నాగ్నిహూత్రాది కర్మణా సముచ్చయః- అంతరాచా
పితుతద్వైరితిసూత్రే అనాశ్రమిణామాశ్రమిణాంచ ప్రతిషేధాభావ
మాత్రప్రాపిణోఽధికారోన సముచ్చయ శంకావహః- కింత్యముఖ్యః ।
శ్రవణాదీనాం కర్మణా సముచ్చయ ఇతి వక్తుఃకోభిప్రాయః - కింబ్రహ్మ
చారిగృహస్థవాన ప్రస్థచోదితైస్తైః కర్మభి సముచ్చయ ఇతి- కిం
వాశమదమోపరతితిత్యాదిభిః- నాద్యః సన్న్యస్య శ్రవణంకుర్యాదితి
స్మృతౌతాదృశకర్మాభావేషే శ్రవణవిధానాత్ - నద్వీతీయః శమదమా
ద్యుపేతస్యాదితి సూత్రేతేమామంతరంగసాధనత్వ విధానాదవశ్యాను
ష్ఠేయత్వ ప్రతీతే- ప్రణవజపదండ తర్పణాదయోపి తత్తత్సత్త్వోత్పా
మాణ్యాదంతరంగసాధనాన్యేవేతిననిరాకరణీయాని- తత్త్వాతౌత్కా
రస్యత్వసహాయశూరస్యనకేన చిత్సముచ్చయఇతిసూత్ర భాష్యకృణో
స్సిద్ధాంతః శుకాదీనామాచారః ప్రమాణం జ్ఞానాదేవత్వైవల్య మి
త్యాదినచనానిచ ప్రమాణాని తత్రనకేనచిద్దోషోదర్శియితుం శక్యః- వ
సిష్ఠాదీనాంతు బ్రహ్మవిదాంతోక సంగ్రహాగ్నినామాధికారి కాణాంతో
కాను సరణంతతర్కగ్ - తత్త్వజ్ఞాన బాధితత్వాదతోనతేన సముచ్చ
యశంకావకాశః నబుద్ధిభేదం జనయేదజ్ఞానాం కర్మసంగినాం- తోషయే
త్సర్వకర్మాణివిద్వాన్యక్త స్సమాచరన్నితి భగవతాప్యజ్ఞజన విశ్వా
సార్థం వినుమాపిలోక సంగ్రహేచ్ఛనా కర్మాచరణీయ మిత్యక్తం త
స్యకార్యునవిద్యతే - నమేపాథాస్తి కర్తవ్యమిత్యాదినావిదుషః కర్మా
భావో విస్పష్టముపపల్లిత ఏవ- లోకసంగ్రహకామనాయా అప్యభావే
శుకాది వత్కర్మత్వాగ్నిస్సుతరాముపపన్న ఇతినకించదవద్యం॥ యదపి
కార్యంబాదరిరస్యగత్యుపపత్తే రితిధికరణే పూర్వాణిపూర్వపక్షనూ
త్రాణ్యుత్తరాణి సిద్ధాంతసూత్రాణితి వ్యవస్థామననురుధ్యపూర్వనూ
త్రాణాం సిద్ధాంతసూత్రత్వ వర్ణనం భాష్యకృతామసంగత మిత్యయభి
హితం తదసత్ - అగ్నిహోత్రం జాహూతియవాగూం పచతీత్యాది

శ్రుతిః పాతక్రమాదర్థక్రమంబలీయాం సమవలంబ్యకీలాం నిర్ణయః
కృతః పూర్వతంత్రే - ఛందోవత్సూత్రాణి భవంతీతి మహాభాష్యకృద్భి
రేవాంకారాన్నాయతౌల్యదత్తావ్యర్థక్రమమాశ్రిజ్ఞేయన్యాయని
ర్ణయః కృతోభాష్యకృద్భిః - సహిసిద్ధాంత సూత్రస్థానేపూర్వపక్షసూ
త్రాణిపశ్యంతిద్ధాంత సూత్రాణితి భ్రామ్యత్యమూఢః కశ్చిత్ సహ్య
శ్వస్థానేగాంపత్యన్నశ్వోయమిత్యమూఢోధ్యవస్యతీతి భాష్యకృద్భిరేవస్థ
లాంతరేభిహితం - దేశాంతర పరిధిన్నస్యగమనోపపత్త్యా - బ్రహ్మణా
సహతే సర్వేసంప్రాప్తే ప్రతిసంచరే । పరస్యాంతే కృతాత్మానః ప్ర
విశంతి పరంపదమితి స్మృత్యర్థోపపత్త్యా కార్యాత్మయేతదధ్యక్షేణస
హతః పరమభిధానాదితి సూత్రప్రతిపాదిత క్రమముక్త్యుపపత్త్యాచకా
ర్యం బ్రహ్మైవామానవః పురుషః ప్రాపయంతీతిసిద్ధాంతార్థే - వగమ్య
మానస పుంసకలింగ బ్రహ్మశబ్దస్య ముఖ్యార్థత్వాది దుర్బలహేతుభిఃప
రబ్రహ్మ ప్రాపణమేవ సిద్ధాంత ఇతి కథనం కథనం గచ్ఛతే - ఆకాశ
శబ్దస్య భూతాకాశే ప్రయోగప్రాచుర్యేణ ముఖ్యత్వేష్య నన్యథాసిద్ధ
లింగవిరోధే బ్రహ్మపరత్వం స్వేనైవకలసూత్రంకృతాన్యవస్థాపిత మా
కాశస్తల్లింగాదిత్యాకా - అమానప్రాపిపురుషః కార్య బ్రహ్మలోక
వాన్యేవపరస్య బ్రహ్మణోదేశ పరిచ్ఛేదాభావాద మానవపురుషప్రాప
ణానకేతూత్ - యదిదేశపరిధిన్నంస్యాత్పరబ్రహ్మత్వమేవభజ్యేత - త
థాచవృత్తత్తివైచిత్ర్యేణసూత్ర వినిమయేనసూత్రకృతా సగుణోపాస
కానాం కార్య బ్రహ్మప్రాప్తిరభిహితా సంప్రదాయవిదా సర్వజ్ఞేనభా
ష్యకృతోప బృహహణానుసారీ తదర్థస్స ప్రమాణముపవర్ణితః ఇతిసకించి
దవద్యం - ఏవమేవతత్రతత్ర ప్రతిపాదితానాం దోషాభాసానాం సమా
ధానమున్నేయం॥ సర్వతః ప్రసృమరేచకలికాల విలాసేకేచనవర్ణాశ్రమ
న్యవస్థామున్మూల్య సంకరజాతితా మాపాదయితుమపరేరజస్వలావివా
హం బ్రాహ్మణానామాపాదయితు మన్యేవితోతు వివాహమన్యేద్యీపాం
తరగమనం ద్వీజానాం వ్యవస్థాపయితు మేవమేవకేచన బ్రాహ్మసా
మాజికాః పరేత్వార్థ సామాజికావయమితి బృహహణాస్సనాతనం ధర్మ
మున్మూలయంతి - ఏవం ధేకాలేలోకోపకారి భిర్యతిభిస్సనాతన ధర్మో

పపాదన పూర్వకం గురుభక్తిర్వ్యవస్థాపనీయా అనాదికాల ప్రవృత్తి మహాపురుష పరిగృహీతో మార్గో విభూషణీయః - తదనుగుణః ప్రబంధావిరచనీయః తద్విహాయస్వయమేవలోకగురూణాం ధర్మసంస్థాపకానాం యశోఽసమామానోద్వైతాద్వైతమార్గభ్రష్టమనుపపద్యమానమిమంఘాథానమభివ్యంజయన్నయమనాదేయవచన ఇత్యత్రనకోపిసందేహః అద్వైతాభిరుచ్చిన్నేక జన్మసంచితసుకృత మంతరాదుర్భుతేతిచవిస్పష్టముద్ఘోషితమభియుక్తైః॥ అనేకభవసంసిద్ధావుంసామద్వైతవాసనా । మహాభయకృత్రాణాద్విత్రాణముపజాయత ఇతి॥

అద్వైతస్మృత వ్యవస్థాపక తయాంగీకృతానిశ్రుతి నూత్రగీతావాక్యాని స్థావరపులాకన్యాయేనకాని చిద్విచార్యంతే - ఋతగ్ం సత్యమితి శ్రుతేస్తత్పర్యం పూర్వమేవ ప్రపంచితం ॥ యదేకమవ్యక్తమనంతరూపం విశ్వం పురాణం తమసః పరస్తాత్ తదేవ త్తంతదు సత్యమాశుస్తదేవ బ్రహ్మపరమం కవీనాం ఇత్యాది శ్రుతయోపి కల్పిత జగదధిష్ఠాన తయాతత్తాదాత్మ్యాపన్నత్వం స్వరూపత్యైతన్యస్య సత్యత్వం ప్రతిపాదయంతీత్యధోఽపవత్తై బ్రహ్మణోఽనంతరూపత్వం తద్విశిష్టస్యచ సత్యత్వం ప్రతిపాదయంతీతి కళనమసంగతం - అన్యథాయధేష్టాధికల్పనే - ప్రజాపతిశ్చరతిగచ్ఛే అంతః - తదేవభూతంతదుభవ్యమా ఇదం - యదోషఫీభిః పురుషాన్పశూగంశ్చ వివేకభూతాని చరాచరాణి యమంతస్సముద్రేక వయోవదంతి - తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తత్సూర్యస్తదుచంద్రమాః - ఇత్యాది తత్ప్రకరణస్థ శ్రుతియథాశృతార్థ పర్యాలోచనే భూతభవ్యచంద్రనూర్యాద్యాత్మకస్య ప్రజాపతి శబ్దవాచ్యస్య సమష్టిజీవస్య జగదాత్మకత్వం సత్యత్వమిత్యాదికం ప్రతిపాదితంస్యాత్ - తస్య తమసఃపరత్వ మావిరూఢితజ్ఞానత్వా దుపపద్యత ఇత్యపిస్యాత్ - అనయాశ్రుత్యా - జీవాదధికం సవిశేష బ్రహ్మప్రతిపాద్యత ఇతి ఖలుభిపదాశయః సనసిద్ధ్యేత్ - ఏకస్యాశ్చ తేరర్థవర్ణనం శ్రుత్యంతర విరోధపరిహారపూర్వకం కర్తవ్యం - నేహనానేత్యాదిశ్రుతయ ఉపక్రమాద్యనుసారేణోప బృంహణానుసారేణచ నిశిత తాత్పర్యకాః సతద్విరుద్ధం సవిశేషసత్యత్వం మనయాశృత్యా ప్రతిపా

ద్యతే । భూమిరావ్రానలోనాయుః ఖంఘనోబుద్ధిరేవచ । అహంకార
 రఞ్చితీయంమే భిన్నాప్రకృతిరవ్యథా । అపరేయమితస్త్వన్యాయం ప్రకృతిం
 విద్ధిమేపరాం జీవభూతాంమహాబాహూ యయేదంధార్యతేజగత్ ఇతి
 గీతావచనాని స్వమతోపపాదకా నీత్యుచ్యతే - తదసంగతం - పంచ
 తన్మాత్రాణి మహదహంకారావ్యక్తసహితాన్యపరాప్రకృతిర్జడత్వాత్
 ఇతస్త్వన్యాయ - జీవభూతాప్రాణధారణనిమిత్తా మమాభిన్నాపరాప్ర
 కృతిః తయేదం జగద్ధార్యతే తదభావే నిజేవత్వాపాతాత్ సర్వాణ్య
 విభూతాని చిదచిద్గ్రంథిరూపాణి తన్మూలానిచ - ప్రకృద్వయవాసహ
 మీశ్వరో జగజ్జన్మప్రళయ హేతురితికల తత్త్వోక్తం - గీతాస్తప్తమా
 ధ్యాయేహి - యజ్ఞత్వానేహభూయో న్యజ్ఞాతవ్యమవశిష్యత ఇత్యేక
 విజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం ప్రతిజ్ఞాయ ప్రకృతిద్వయద్వారా స్వస్యైవజగ
 జ్జన్మస్థితి ప్రళయహేతుత్వ ముపవణ్య అపరాయాప్రకృతే రనిర్వచ
 నీయత్వేన మిథ్యాత్వం పరస్యాః ప్రకృతేఃస్వరూపత్వ మభిపేత్యమ
 త్తః పరతరంనాన్యత్కించిదస్తి ధనంజయేత్యాహభగవాన్ తథాచ
 ఛాందోగ్యాదావివ బ్రహ్మణ ఏవసత్యత్వం తదన్యస్య తద్వ్యతిక్తిసత్తా
 కత్వాభావాన్నిధ్యాత్వ మిత్యాదిక ముపవణీతమితి తత్త్వేనవిద్యామ
 య ప్రపంచ సత్యత్వాదిక ముపవణ్యతే ॥ తద్దేదంతమాన్యవ్యాకృత
 మాసీత్తన్నామరూపాభ్యా మేవవ్యాక్రియతేతి బృహదారణ్యకే తదిదం
 సకలం జగదవ్యాకృత మనభివ్యక్తనామరూపం బీజాత్మకమాసీత్ -
 సృష్టేఃపూర్వమిదం జగదవ్యాకృత శబ్దితమాయాత్మనాచరతేత్వర్థః-
 సృష్టికాలే తదవ్యాకృతాత్మకం జగన్నామరూప విభాగమత్ - అత్ర
 కర్తురీశ్వరస్య సత్వేపిలూయతే స్వయమేవకేదార ఇతివత్సేకర్యద్యో
 తనాయ కర్మకర్తృప్రయోగః - తదిదంశబ్దాభ్యామేకస్య జగతోగ్ర
 హణసంభవే భిన్నార్థకత్వాభిధాన మసంగతం - తథాచనాన్యాత్మృ
 తేస్త్వదుక్తార్థేప్రామాణ్యం ॥ సర్వాణిరూపాణి విచిత్ర్యధీరో నామాని
 కృత్వాభివదన్యదాస్త ఇతిశ్రుతిః - తమసః పరస్యాపి పరమాత్మనో జీ
 వభావేన నామరూపకరణం తదభివదనంచ ప్రతిపాదయతీతి - సతమ
 సః పరస్తనేన బ్రహ్మణాసత్వేనామరూపే క్రియేతే - తదభివదనంచ

సవనకరో తీర్థస్సంగచ్ఛతే - నామరూపయోగసత్వత్వ భౌతికప
దాభావాత్ నామ - శబ్ద - రూపం - సుతాద్యభి - తయోజ్యతే
స భౌతిక త్వేనచ - మిథ్యాత్వమేవ సచచిన్మయేనామ రూపేక్రియేతే
ఇతివాచ్యం చిత్తోనిత్యత్వేన తదాత్మకయోస్తయోః కరణానపేక్ష
ణాత్ నామరూపకరణాభివదనాది వికారాంగీకారే నిష్కలం నిష్క్రి
యమితి శ్రుతివ్యాకోపప్రసంగాత్ సాచశ్రుతిర్నిర్విశేషవిషయా ఇ
యంతు సవిశేషవిషయేతి చేత్సవిశేషస్య వికారిత్యాదసత్వత్వ మిత్యా
యాతం నిర్విశేషవపురుషోనామరూపకృ దివావిద్యయావభాసత ఇతి
చేదాయాతంమాగేః. నామరూపకృత్త్వస్యా విద్యకత్వాభిభావాత్
తదలంనామరూపసత్వత్వ దురాగ్రహణః || సచేత్వరస్యా ప్రతిప్రత్యవ్య
థా ప్రతిపత్తోర్భావా తత్సంప్తం సత్యమితివాచ్యం - జీవేశావా
భాసనకరోతీతి శ్రుత్యేత్వరసవ జగదందః పాతీయదాభ్రమసిద్ధస్తథా
తైవకథాతత్సంప్తస్య నామరూపాత్మకస్య జగత ఇత్యవగంతవ్యం అత
ఏవైక్యం శ్రీవిద్యారణ్యచరణై ర్కాయాఖ్యానాః కామధేనోర్వత్స
జీవేశ్వరాపుభావితీ || అత్మబోధోపనిషద్వ్రగళిత నిజమాయోహం ని
స్తులదృశిరూపవస్తు మాత్రోహం అస్తమితాహంతోహం ప్రగళిత
జగదీశజీవభేదోహమితి జీవజగదీశభేదస్యభ్రాంతిసిద్ధత్వాత్తత్త్వవిషంప్ర
త్యవ్రతీతిరుపవణికాతాతప్రజీవజగదీశదర్శనం భ్రాంతిసిద్ధమవిద్యా నివృ
త్త్యానివృత్తమితి న్యాఖ్యాతంభవతా జీవజగదీశదర్శనస్య భ్రాంతిత్వం
తద్విషయాణాం మిథ్యాత్వే కిలసంగచ్ఛతే - ఏవంస్వేనైవతత్రత్ర
వ్యాఖ్యానం పునరీత్వరస్య తత్సంప్తస్యచ జగత్సత్వత్వం వణాయన
భమయం ప్రామాణికః - తద్వ్యాఖ్యానావసరే మమైతాదృశం జ్ఞానం
నాస్తీతిచేదిదమపిజ్ఞాన ముత్తరత్రవతిష్ఠ్యత ఇతికాప్రత్యాశాలతోఽ
వ్యవస్థితవనాయం రచనాప్రభేదః ।

సప్తానతోపిపరపోభయలింగం సర్వత్రహీత్యధికరణే సర్వకా
మ సర్వగంధ సర్వరసిత్యాదిషు సవిశేషమవగమ్యతే అఘాలమ
త్యాదిషు నిర్విశేషం - కిమానుశ్రుతిమాభయలింగం బ్రహ్మప్రతిప
త్తివ్య ముతాన్యతరలింగం యదాన్యతరలింగం తదాకింసవిశేషముత

నిర్విశేషమితి విశయే - ఉభయలింగశుభ్యమగ్రహః శుభయలింగమితి ప్రతిపత్తవ్యమితిప్రాప్తే - పరస్యబ్రహ్మణ ఉభయలింగత్వమసంగతం విరోధాత్ నిర్విశేషం స్వతస్సవిశేషముపాధిత ఇతికుఞ్జోనన్యాదిత్యా శంక్యోపాధిశ్చైవ్యన్యస్యాన్య ధర్మసంబంధోన భవతి స్ఫటికస్య జపా కుసుమసన్నిధానేఽపి లోహితిమ్నా సంబంధా దర్శనాన్లోహితస్ఫటిక ఇతి ప్రతీతేభ్యమమాత్రత్వాది త్యుపపత్తితం భాష్యే పరస్యబ్రహ్మణస్థానత ఉపాధిశ్చైవ ఉభయలింగ ఉభయలింగత్వం భావప్రధానో నిదేశః న నాస్తి । సర్వత్రబ్రహ్మప్రతిపాదకేష్య ఘాలమిత్వాదివాక్యేషు నిర్విశేషమేవ ప్రతిపాద్యతే హేతితదర్థః । సోపాధికం రూపం మిథ్యానిర్విశేషం వాస్తవమితిసిద్ధాంతార్థః అరూపపదేవ హితత్వధానత్వాదితి తదీయే గుణమాత్రే నిర్విశేషవాక్యానాం నిష్ప్రపంచ బ్రహ్మప్రతిపాదన పరత్వా త్వవిశేష వాక్యానాం ముపాసనా విధిప్రధానత్వా తేష్యసతి విరోధే - యథాశ్రుత మాశ్రయితవ్యం సతివిరోధే తత్త్వధానాన్య తత్త్వధానేభ్యో బలీయూసి భవతీతి నిపుతర ముపపాదిత మాకరే - బ్రహ్మ అరూపనదేవ - నిర్విశేషమేవ - తత్త్వధానత్వాత్ - అఘాలమిత్వాది శాస్త్రస్య నిర్విశేషవస్తు ప్రతిపాదన పరత్వాదితితదర్థః నిర్విశేషస్యసత్యత్వం సవిశేషస్య మిథ్యాత్వంచ విష్ణుపురాణామ్యపబృహదా సిద్ధం - తథాహి విష్ణుపురాణే ॥ శ్లో ॥ పరమార్థస్తు భూపాలసంతేపాచ్ఛాయతాంమమ । ఏకోవ్యాపీ సమశ్శుద్ధో నిర్గుణః ప్రకృతేఃపరః - జన్మ వృథ్యాదిరహిత ఆత్మాసర్వగత్యోఽవ్యయఃపరజ్ఞానమయోఽసద్భిన్న మజాత్వాది భిద్విభుః - నయోగవాన్న యుక్తోభూన్నైవపాధివయోఽత్యతే - తస్యా త్వపరదేహేషుసశోష్యేక మయంహియత్ । విజ్ఞానం పరమార్థో సాద్వైతినోఽతభ్యదర్శిన ఇత్యాది, అత్రవిజ్ఞానం పరమార్థ ఇతి నిర్విశేషస్యవిజ్ఞానస్య పరమార్థత్వం - ద్వైతినోఽతభ్యదర్శిన ॥ ఇతి ద్వైతస్య మిథ్యాత్వంచోపపత్తితం - కించమానవపురాణ అష్టాదశాధ్యాయే ॥ శ్లో ॥ జ్ఞానభాగేతు వేదస్య వేదాంతాభ్యతదైవచవాక్యానాం సవిరోధోఽస్తిన్యాయేన పరివశ్యతాం - న్యాయసూత్రాత్మనా ప్రోక్త

సర్వజ్ఞేన మహాత్మనా - వ్యాసేనైవ ప్రసాదేన శివస్య పరమాత్మనః।
 అఖండైకరసాగ్రేతు వేదాంతా సుకలాభ్యశం । పర్యవస్యంతినాన్య
 త్రతథావ్యాసేన కీర్తితమిత్వపవణితం॥ ఏవం పరమగుంభీరాధాన్
 నాం నూత్రాణామాశయస్సర్వజ్ఞేనాఽపిభాష్యకృతోప బృంహణసహ
 ప్రాణ్యను సృత్యనిరోధః । తత్సర్వమప్యనాదృత్య పరస్య పరమాత్మ
 నస్థానతడపాధితశ్చాప్రతిప త్యన్యథాప్రతిప త్తిన స్తః । సర్వత్రసర్వా
 నుశృతిషు ఉభయలింగం బ్రహ్మశూయతే సవిశేషనిర్విశేషాత్మకంయ
 పద్వయం సత్యమిత్యర్థవణాన ముపబృంహణ విరుద్ధం అప్రతిప త్య
 న్యథాప్రతిప త్తి ఇత్యధ్యాహారదోషదుష్టునైకస్మిన్నసంభవాదితి నూత్ర
 కృతైవ సమస్తతాకయోర్విరుద్ధధర్మయోరేకత్ర సమావేశస్యాహార
 మతపరీక్షాయాం నిరస్తత్వాహుస్సత్రకారాభిప్రాయ విరుద్ధంచ నిర్ముక్తి
 కముపవణాయతో వ్యాఖ్యానముపహాసాయకేవలం అతఏవోక్తమభి
 యుక్తై॥ శ్లో॥ హాదాకృష్టానాం కతిపయపదానాం రచయితాజన
 స్సర్వభూతశ్చేదనాహ కవినావశ్యవచసా । భవేదద్యశోవాకిమహబ
 హునాసాపినికతాఘటానాం నిర్మాతృప్రిభువన విధాతుశ్చేకలహ ఇతి
 శ్రుతీనామివనూత్రాణామప్యప బృంహణానురోధేనై దార్థ నిర్ణయో
 యుక్తః న్యాయతేల్యాదితి॥ ప్రకృతైతావత్త్వంహి ప్రతిషేధతితతో
 బ్రవీతిచభూయఇతినుత్రస్య ద్వేవావబ్రహ్మగోరూపే మూలంంచైవా
 మూలంంచేతి ప్రతిపాదితం మూలామూలాత్మకం పరిచ్ఛిన్నంయ
 పద్వయం ప్రతిషేధతిసేతీతి శ్రుతిః సతురూపద్వయాసిష్ఠానం బ్రహ్మప్ర
 తిషేధతి । కథమేతదవగమ్యతేతతో బ్రవీతిచభూయః ప్రాణానై సత్యం
 తేషామేష సత్యమితిఅభావావసాన ప్రతిషేధేతేషామేషసత్యమితికిము
 చ్యేత- అతో బ్రహ్మనప్రతిషేధతీతి తదర్థః - తదితిలంఘ్యయథేష్టార్థ
 కల్పనవిపర్యయదురాగ్రహ ఏవహేతుః । ఏవమప్యపన్యాసాత్పుర్వ
 భావాదవిరోధం బాదరాయణః- ద్వాదశాహవదుభయవిభం బాదరా
 యణోత ఇతినుత్రాభ్యామపినోభయరూపత్వం బ్రహ్మణా సృత్యమితి
 ప్రతిపాద్యతే నైకస్మిన్నసంభవాది తిన్యాయాత్ అపితుసవిశేషత్వం
 మిథ్యానిర్విశేషత్వం సత్యమిత్యేవ స్వాభిప్రాయానస్థానతోపీత్యాదిన్యా

యసిద్ధః ప్రకాశ్యత ఇతి నాత్రానుపపన్నం కిందిత్ । అపిచ పరమేశ్వరే
 నిభక్తాను గ్రహాయత తద్భక్తానాం దివ్యచక్షుః ప్రదానపూర్వకం క్వచి
 త్త్వద్విసాపి విశ్వరూపం ప్రదస్మితి మిత్యుపపన్యతే పురాణేషు । తదేవ
 విశ్వరూపం విద్యామయ ప్రపంచోఽజ్ఞానామగోచర స్సత్యఇతి కిల భ
 వదీయస్సిద్ధాంతోఽవగమ్యతే తస్య విశ్వరూపస్య పరిచ్ఛిన్నే శ్రీకృష్ణా
 దిదేహే ప్రతిభాతత్వేనాను రూపదేశకాల సంపత్త్యభావా న్మాయామా
 త్రంతు కాత్స్యైర్నానభివ్యక్త స్వరూపత్వాదిత్యాయాత్స్వన్న వన్ని
 థ్యాత్వమేవన హ్యజ్ఞానస్య విశ్వరూప ప్రదేశాన సమయే భీష్మాదీనాం
 భగవద్వక్త్రప్రవేశాదికం సత్యం భీష్మద్రోణాదయస్తత్త్వదేశకేష్వ
 వహిస్థితాః సహ్యస్యే విద్యాప్రపంచగతా భీష్మద్రోణాదయస్సంతి తత్స
 త్వేపి తేషాం భగవద్వక్త్రప్రవేశేన వినిశిత్యైవ గతేష్యే తేషా మవి
 ద్యా ప్రపంచగతానాం చిరజీవిత్వ శంకానపాయాత్ - యచ్చాన్యద్ద్ర
 వ్యమహానీతి భగవతో జయపరాజయాది ప్రదర్శన ప్రతిజ్ఞావిరోధా
 చ్చ ఏవమక్రూరయశోదాది ప్రదేశిత విశ్వరూపస్య మిథ్యాత్వమ
 భూహనీయం కించశివగీతాశాస్త్రే శ్రీరామం ప్రతి సదాశివేన విశ్వ
 రూపే ప్రదేశితే సంతుష్టేన తత్త్వవిదాశ్రీరామేణ పరమేశ్వర ప్రద
 శితస్యాపి విశ్వరూపస్యా విద్యాకల్పితత్వం మిథ్యాత్వముపపనోతం
 క్లో । త్వన్మాయయా కల్పిత మిందుమా శేత్వయ్యేవ దృశ్యత్వముపైతి వి
 శ్వం భ్రాంత్యాజనః పశ్యతి విశ్వమేతచ్ఛ్రీకృష్ణాయథాయాప్యమహిం చరజ్ఞా
 రజ్ఞాభుజంగోభయదోయ తైవనజాయతేనాస్తి నచైతినాశం - త్వన్మా
 యయా కేవల మా తరూపం తథైవ విశ్వత్వయినీలకంఠః । విచార్య
 మానేతవయచ్ఛరీరమాధార భావంజగతాముపైతి - తదప్య వశ్యం మ
 దవిద్యయైవ పూర్ణ శ్చిదానందమయోయత స్త్వమిత్యాదిశ్లోకః । తథా
 చైకపాద్విభూత్యాత్మకం విశ్వరూపం సత్యమితి కథనమసంగతం - తథా
 చైతదభిమతస్సిద్ధాంతో నిష్ప్రమాణకోగురుభక్త్యున్మూలకత్వేన కృత
 ఘ్నుతా సంపాదకో జగత్సత్యత్వ భేదవాసనాగ్రహగ్రస్తామాధ్వరామా
 నుజాదిమతవదనుపాదేయ ఏవేత్యదైవైతవాదిభిస్సర్వదా శ్రీమచ్ఛంకర

భగవచ్చరణభక్తినిష్ఠైర్యథాధికారం తదుపదిష్టసన్మార్గః నిష్ఠైశ్చభవిత
వ్యమితిశివం.

శ్లో॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వదేహీనాం । శంకరః
కరుణాసింధుస్సమేదేయాచ్ఛభాంమతి॥

యేభ్యోమహాశయేభ్యో హంత తద్విజ్ఞానమాప్తవాన్ తాంత్స
ర్వాంత్యద్గురూన్భక్త్యాప్రణమామి ముహుర్ముహుః ॥

సర్వతంత్రస్వతంత్రాణాం గురూణాం కరుణాబలాత్ యజ్ఞనా
రామకృష్ణేనరచితా భ్రమభంజనీ॥

కలిసమయేపంచసహస్రే పరిఘోడశసమామితైచలితై రాక్షస
మాధవకృష్ణకాదశ్యాం విరచితోనిబంధోయం॥

ఇతి శ్రీకృష్ణారటవిరాజమానామరావతీ పురనివాసివిద్వత్సమ
నాజిమల్లాది రామకృష్ణ విరచితా భ్రమభంజనీ సమాప్తా॥

శ్రీశంకరో విజయతే॥

10153